

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Neveléstudományok Intézete

**Országos Tudományos Diákköri Konferencia-
pályamű, 2015**

A dolgozat címe:

***SPORTOLÓK NEVELÉSE, AZ EDZŐ-
JÁTÉKOS HATÁS MŰKÖDÉSE A
TENISZ SPORTÁGBAN***

Készítette: Rábai Dávid

Neveléstudományi MA, I. évf.

Témavezető: Dr. Fenyő Imre

egyetemi adjunktus

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. Az edző-sportoló hatás a pedagógia vetületében	3
2.1. Az edzői mesterség jellegzetességei.....	5
2.2 De ki a jó edző?	6
2.3 Az edző-sportoló kapcsolat jellemzői	8
3. Szubjektív beszámolók- a hatás működése	10
3.1. Rafael Nadal- Örök szövetség a nagybáccsival	10
3.1.1., <i>A gyermekkori nevelés</i>	11
3.1.2., <i>Az edző kemény módszerei</i>	12
3.1.3., <i>A játékos által levont következtetések az alkalmazott módszerről</i>	13
3.2. Andy Murray- Világsiker és hanyatlás.....	15
3.2.1., <i>A kezdeti dilemma</i>	15
3.2.2., <i>Az edzők jelentősége</i>	16
3.2.3., <i>A nagy áttörés- Ivan Lendl munkája</i>	17
3.3. Roger Federer- A csúcs után újra a világ tetején?	21
3.3.1., <i>A lobbanékony Roger</i>	22
3.3.2., <i>A fiatal profi- az edzők jelentősége</i>	24
3.3.3., <i>Újra útban a világelsőség felé? Stefan Edberg hatása</i>	26
4. Objektív megközelítés- statisztikák	29
4.1. Rafael Nadal	29
4.2. Andy Murray	31
4.3. Roger Federer	33
5. Esettanulmány- A feltörekvő fiatal, Bondár Anna esete	35
5.1., <i>Bondár Anna életpályája, eddigi esszenciális sikerei</i>	36
5.2., <i>Az interjú elemzése</i>	37
6. Összegzés- A tapasztalt konzekvenciák levonása	40
7. Irodalomjegyzék	43

1. BEVEZETÉS

Minden sportágban kulcsfontosságú szerepe van egy edzőnek, legyen szó akár egyéni, akár csapatsportágról. A dolgozat ezt a szerepet szeretné bemutatni, hogy ez a jelenség valóban fontos, szubjektív és objektív elemekkel megragadható. A pályamű fő célja e jelenség létezésének és összetettségének a vizsgálata. Hiszen az edző az a személy, akire bátran felnézhetnek a tanítványok, aki stabilitást, megbízhatóságot jelent a versenyzők számára. Különösképpen igaz ez az egyéni sportágak esetében, ahol a játékos a versenyzés közben teljes mértékben magára van utalva, sorozatos, létfontosságú döntéseket kell hoznia önállóan annak érdekében, hogy a lehető legjobb megoldást válassza. Ha hibázik, akkor azokat csak saját maga tudja javítani, nincsenek csapattársak, akik segítsék őt. A TDK- dolgozatom fő témáját is ez adja, hogy miképpen működik az edző-sportoló hatás egy egyéni sportágban, milyen hatással bírhat egy edző szerepe a játékosra. A sportág kiválasztásánál a fő szempontot adta az, hogy a sportágot sportolóként és edzőként is ismerem, így tudtam releváns véleményeket, meglátásokat írni. Ezért esett a választásom az óriási hagyományokkal bíró tenisz sportra, amely manapság is sok ember kedvelt sportja egész világszerte, illetve nem utolsósorban milliárdos üzlet is a világban. A „fehér sport” méltán lett az egész világon ismert játék, amely rendkívül szórakoztató és egyben közkedvelt sportággá fejlődött ki az évek során. A kutatásom fő témáját az jelentette, hogy a már ismert és elismert sportpedagógiai és edzőképzési szakirodalmak definícióit kutattam át és ezek alapján kezdtem el vizsgálni az edző-sportoló hatás működését különböző cikkek, statisztikák és egy esettanulmány alapján.

A dolgozatom összesen öt nagy szerkezeti egységből tevődik össze. Az első részben az edző-sportoló hatást vizsgálom meg a pedagógia vetületében, ahol az edzői munka jellegzetességeiről írok. A pályamunka második részében szubjektív beszámolók következnek, ahol három nagy világsztár esetét vizsgálom meg. Mindhárom játékosnak különböző minőségű, személyes pedagógiai kapcsolatai vannak a saját edzőjükkel, illetve a pályafutásaikban több esetben is igazolható módon az edzőváltás okozott éppen nagy áttörést, vagy éppen nagy visszaesést. A három tehetséges világsztár Rafael Nadal, Roger Federer és Andy Murray. Úgy gondolom, hogy mindhárman a teniszvilág legnagyobbjainak számítanak manapság, így külön érdekességként szolgálhat az ő kontaktusuk az edzőikkel, illetve természetesen sok fontos konzekvenciát tudtam levonni az ő edzőjükhöz való viszonyuk

vizsgálatakor, amelyeket relevánsan dokumentáltak cikkek, riportok és különböző könyvek. A harmadik nagy részben igyekeztem objektív adatokban megragadni a hatás működését, ezért itt statisztikai adatokat elemeztem, amelyekben kiemelten fontosak azon évek eredményei, ahol a változó tendenciák mögött edzői hatás vagy edzőváltás mutatható ki. Itt is fontos, hogy mindhárom játékos esetében más-más hatással bírt egy-egy edzőváltás, de ezek a tények tovább erősítették a dolgozatom végkövetkeztetését is az edző-sportoló hatás fontosságáról, működéséről. Dolgozatom negyedik részében egy esettanulmányt készítettem, ahol egy mai, nagyon tehetséges fiatal teniszező lánnyal, Bondár Annával készítettem interjút. Bondár Anna a magyar tenisz nagy jövőjének számító fiatal játékos, aki jelenleg, 2014 decemberében a világ 653. legjobb játékosa. A szakemberek Szávay Ágnes vagy Babos Tímea utódjának is tartják őt. Az Annával való interjúm készítésekor olyan kérdéseket is tettem fel neki, amelyek kifejezetten az edző-sportoló kapcsolatot igyekeztek megvilágítani. Anna esete azért is válik különlegessé ilyen szempontból, mert neki az édesapja volt az edzője sok évig, tulajdonképpen vele nőtt fel és jutott el odaáig, ahol most tart. Az interjú készítését segítette, hogy Anna végig őszintén válaszolt minden kérdésre. Dolgozatom utolsó, ötödik szegmensét képezi az összegzés rész, ahol a vizsgálódásaim és kutatásaim tanulságait igyekszem levonni.

2. AZ EDZŐ- SPORTOLÓ HATÁS A PEDAGÓGIA VETÜLETÉBEN

Coubertin báró neve összefonódott a modern sport létrejöttével. Ő volt ugyanis az újkori olimpiák megalkotója, szülőatyja, aki ezek mellett a sport nevelő hatásáról szóló véleményeket összegyűjtötte elődeitől és kortársaitól egyaránt. Tulajdonképpen ezek miatt a hatások miatt is érvelt magáért a sportért, illetve az újkori olimpiai játékok létrehozásának érdekében is. Ahogyan a könyve bevezető részében is írja: „Miután a sport megköveteli a sportolótól az önfegyelmet, higgadtságot, megfigyelést (...) hatással van az értelem, jellem és lelkiismeret kialakulására. Ilyenformán az erkölcsi, és társadalmi tökéletesbülés egy tényezője.” (Coubertin, 1931.4.)¹ . Azt gondolom, hogy Coubertin báróval mindannyian egyetérthetünk, hogy valóban a sportnak hatalmas szerepe lehet egy adott személyiség fejlesztésében. Tovább folytatván Coubertin gondolatmenetét, a sporteredményt „melyet akaratának és izmainak együttműködése döntenek el, csak úgy éri el, ha munkás szívósággal fáradozik rajta. A sikerhez nemcsak energia és kitartás kell, hanem éppúgy hidegvér, gyors, biztos látás, megfigyelés, meggondolás” (Coubertin, 1931.68.)². Az újkori olimpiák megalkotója is látja, hogy a sporteredmény elérése érdekében milyen összetevőkre van szükség, hogy valóban sikeres legyen egy sportoló. Sok esetben egy-egy ilyen szegmens hiányakor elmaradhat az eredményesség. Hiába rendkívül tehetséges egy sportoló, aki fizikailag is alkalmas a kiugró sporteredmények elérése, ha mentálisan nem felkészült és hiányoznak olyan akaratbeli tényezők, amelyek szükségesek az adott sikerhez. Ennek kulcseleme lehet az edző-sportoló kapcsolat, amelyet már Coubertin is kiemel, megállapítva: „ez adja az idősebbnek, ki a fiatalság testgyakorlataiban benne van, a módot, hogy acélozza ezt erkölcsileg is.” (Coubertin, 1931.70.)³

A nemzetközi élsport hatalmas változásokon ment keresztül a második világháborút követően. Ekkor a nemzetek nem csak ténylegesen háborúztak egymással, hanem a sportszíntéren is megtették mindent annak érdekében, hogy letaszítsák egymást a trónról. Ezeknek a sikereknek hatalmas kül-és belpolitikai értékük volt azokban az időkben. A Coubertin báró által fémjelzett optimista szemlélet sokáig tartotta magát a sportban, egészen a hatvanas évek végéig uralkodó volt. Azonban ezt követően, már a hetvenes években

¹ Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 54. oldal

² Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógiai és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 54. oldal

³ Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 55. oldal

felbukkantak különböző pesszimista hangok, amelyek a nyolcvanas évekre meg is erősödtek. Ez azt eredményezte, hogy sokak bizalma megrendült a sportot és a nevelést illetően. A sport és a nevelés kapcsolatáról való gondolkodás fordulópontjának tekinthető az instrumentalizációs vita, amely leginkább a német sporttudományos fórumok egyik kiemelt pontja volt. A lényege az volt, hogy nem szabad engedni, hogy a sport alárendelődjön bármilyen céloknak is, mert ez egy öncélú tevékenység, tehát nincs magasabb érték, amelynek alá lehetne rendelni. Ezen viták eredményeképpen minden téren elutasították a sportnak pedagógiai vagy bármilyen más instrumentalizálását, de emellett kiemelték és elfogadták, hogy magának a sportnak a nevelő és más hatásait lehetséges és érdemes is elemezni.

Ha magát a sportbeli nevelést vesszük alapul, akkor fontos azt is kiemelni, hogy a sportolással és a sporttevékenységekkel az egyén számára leginkább a tapasztalás terei terjeszkednek ki. Hiszen az által, hogy sportbeli tevékenységet kezd, részint egy új tevékenységet kezd el tanulni, részint pedig egy számára új szociális környezetbe cseppen bele. Ezek által új érték-és normarendszer elsajátítása válik nála fontossá, továbbá új szerepeket is kell megtanulnia, új kihívásokkal, esetleg konfliktusokkal kell szembenéznie. Magához az új helyzethez való alkalmazkodás a személyiséget sem hagyja érintetlenül. Azt nem lehetne állítani, hogy egy új tevékenység máris jelentős fejlődési többletet hozna egy személyiségben. Ugyanez a helyzet, ha egy kisgyermek elkezd zenélni, énekelni, akár táncolni. Ebben a helyzetben is egy teljesen új világgal találkozik, itt is új hatásokat kell beépítenie a személyiségébe. Magát az alkalmazkodást különösképpen jól segíti az adott sporttevékenység, hiszen a sport egyértelmű, meghatározott szabályokkal bír, így a büntetés és jutalmazás procedúrái is egyértelműek. Ezeket a szabályokat a versenyzőknek muszáj betartaniuk, hiszen a vétséget azt büntetik. Ezen szabályok betartása nélkül pedig nem lehet folytatni az adott sporttevékenységet. A kézilabdázók esetében a játékos tudja, hogy nem szabad lábbal hozzáérni a labdához. Azonban ha ő ezt folyamatosan elköveti, akkor szinte lehetetlenné teszi magát a játékot és saját magát is a játékban.

Fontos leszögeznünk a sporttal kapcsolatban, hogy nemcsak győzteseket produkál ez a tevékenység, hanem veszteseket is, sőt, őket nagyobb számban. Ahhoz, hogy valaki jó vesztes vagy éppen jó győztessé válik, az a tanulás egyik folyamatát képezi. Ezért is jó példája az életnek a sport, mert magát a veszteséget és a győzelmet teszi átélhetővé. Azt már sokan megfigyelték és megírták, hogy a vereségre is rá lehet úgymond hangolódni, ha a sportoló szűkebb környezete- legyen az az edzője, játékvezető vagy egyéb körülmények- megengedik. Ilyenkor a sportoló a vereségét rendszeresen másokra fogja, másban látja csak a hibázás okát, akkor ez azt eredményezi, hogy állandósul a felelősség elhárításának a gyakorlata. A sikeres

nevelés egyik alaptézise, hogy csakis az adott személyiségnek megfelelő tevékenységtől várhatunk bármilyen szintű fejlesztő hatást. Ezek mellett elengedhetetlen, hogy maga a sportoló is motivált legyen a tevékenység iránt. „A cselekvés törvénye az ember természetes fejlődésének törvénye, mely szerint minden ember csak a neki megfelelő cselekvés értelmes és felelős gyakorlásában fejlődik.” (Rókusfalvy, 2001.61.)⁴ . A sportolás általában önkéntes tevékenység, így maga a versenyző dönti el, hogy vállalja-e a sporttal járó lemondásokat, erőfeszítéseket. Ez általában attól függ, hogy a versenyző mennyire motivált a választott sportágra iránt.

Összefoglalásként meg lehet állapítani, hogy a nevelés egyik jó közege a sport. Bármilyen sporttal kapcsolatos tevékenység fejlesztő hatással bír a személyiségben. Ezért is elengedhetetlenül fontos, hogy a sport fejlesztő hatásaira, értékeire a fiatalok, idősek egyaránt felfigyeljenek és alkalmazzák.

2.1. AZ EDZŐI MESTERSÉG JELLEGZETESSÉGEI

Az edzőség nagyon sokoldalú mesterség. Mindenki látott már edzőt nyilatkozni, esetlegesen idegesen megnyilvánulni egy-egy focimeccs, kézilabda mérkőzés vagy éppenséggel más sportág alkalmával. Vannak olyan edzők, akik egy-egy nagy világverseny esélyeiről, felkészüléséről nyilatkoznak és a nyilvánosság krémjéhez tartoznak, azonban ők csak egy nagyon szűk rétegei az edzői szakmának. Hazánkban körülbelül jelenleg nyolcezer edző ügködik, de ennek nyilván kis része áll napról-napra az újságok címlapjain és élvezzi az ezzel járó előnyöket és természetesen hátrányokat is. Az edzők nagy többségére azonban inkább az a jellemző, hogy kevés megbecsülésért és odafigyelésért hoznak sok áldozatot a sportért és az általuk trenírozott sportolókért. Az edzői kar körülbelül felét testnevelő tanár végzettségű szakemberek adják. Egyik részük, körülbelül négyezer szakember kisebbik része az iskolai munkát felhagyva dolgozik edzőként, nagyobb részük pedig a tanári munka mellett tevékenykedik. Egy edző teljesen más szerepet tölthet be az utánpótlás nevelésben, mint egy versenysportban ténykedő tréner. Egy biztos, hogy bármilyen szinten és bármilyen sportágban is működjön, fejlesszen az edző, az egyik legfontosabb közös cél nem lehet más, mint a pedagógiai megbízatás és az ehhez járuló pedagógiai felelősség.

⁴ Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 62. oldal

2.2. DE KI A JÓ EDZŐ?

A kérdést nehéz megválaszolni. Spranger (1933) szerint a nevelői személyiségvonások nem belátáson alapulnak, tehát nem tanulhatók. Ebből következik az a megállapítás tőle, hogy: „Született nevelők a jó nevelők”. Egy másik vélemény szerint azonban ez nem feltétlen így van. Például Makarenko fogalmazta meg, hogy „A pedagógia megtanítható bárkinek”. Szerinte tehát ez egy mesterség, amit bárki elsajátíthat. Úgy gondolom, hogy a két vélemény ma is jelen van a pedagógiai gondolkodásban és erősen hat. Laikusok gyakran úgy értelmezik ezt a kérdést, hogy a jó sportolóból válnak a jó edzők is. Ez tulajdonképpen nagyon racionális koncepció, hiszen aki a sportban valamennyire járatos, az kapásból meg tud nevezni olyan egykori sportsillagokat, akik edzőként is sikeresek lettek. Azonban látunk ellentétes példákat is, amikor egy egykor kiváló sportoló edzőként közel sem bizonyul olyan sikeresnek, mint játékosként. Az bizonyos, hogy aki sportolóként nagy tekintélyt szerzett a sportágában, az edzőként is egy ideig magával viheti ezt az egykor szerzett hírnevet. De ez annak nem jelenthet tartós sikereket, aki csupán az egykori, sportolóként szerzett értékeivel próbál érvényesülni. Tartós sikereket edzőként is csak az érhet el, aki folyamatosan színvonalas edzői munkát tud elérni és emellett folyamatosan helytáll az adott sportágban. A kérdés megválaszolásában a neveléstudomány sem tud nekünk választ adni, hiszen ennek eszközeivel sem található egyértelmű megoldás erre a kérdésre.

A sportpedagógia szerint többféle olyan modell létezik, amely sikeres és jó változat lehet. Emellett abba is érdemes belegondolni, hogy akár egy ember számára is valaki lehet jó edző, a másik játékos esetében pedig eredménytelen ugyanaz a személy, és valaki, aki az egyik csapatnál sikert sikerre halmoz, ugyanaz a tréner egy másik csapatnál kudarcot vallhat. Sokak szerint az edzőképzésben való szelektálás a megoldás, vagyis ki kell szűrni különböző tesztek alapján, hogy ki alkalmas és ki nem alkalmas pedagógiai aspektusból edzőnek. Azonban ez igen téves vélekedés, hiszen a pedagógiai alkalmasságnak nincsenek olyan konkrét, meghatározott szegmensei, amelyekkel ki lehetne pontosan szűrni, hogy ki alkalmas és ki nem. A jelöltek is felkészültek ilyen téren és pontosan jól tudják, hogy egy esetleges alkalmassági vizsgán mely elbujtatható tulajdonságokat kell véka alá rejteni, és melyeket szabad fölmutatni. Így az ilyen fajta alkalmassági vizsgák közel sem nevezhetők relevánsnak. Az edzői személyiség megvizsgálásban mindinkább a komplex kutatások értek el eredményeket. Itt ugyanis több szempont is tud érvényesülni, a szociológiai, pedagógiai és a pszichológiai perspektívák is egyaránt. A szerepvizsgálatok is sok esetben sikeresek lehetnek az edzői személyiség feltérképezésében, hiszen itt az egyes sportágakban rejlő pedagógiai

hatékonyságot, és annak a valódi lehetőségeit is fel tudják tárni.

Azonban vannak olyan követelmények is, amelyek elengedhetetlennek bizonyulnak abból az aspektusból, hogy milyen is legyen az edző. Az első ilyen szegmens a szakmai felkészültség fontossága. Úgy véljük, hogy ez evidens, hiszen a mesternek tudnia kell azt, hogy kit mennyire és hogyan terhelhet, illetve, hogy ezt a terhelést milyen mozgásos cselekvésekkel tudja elérni. Az edző nem érhet el sikereket, ha nem ismeri, hogy a mozgáskészségek hogyan is épülnek egymásra, hogy ezeknek a kimunkálása és az azt követő stabilizálása milyen eszközökkel lehetséges. Így az edző-sportoló kapcsolatot nagyban meghatározza a szakmai tudás tényezője, ugyanis a játékos edzője szakmai tudásába vetett hitének elbizonytalanodása, megrendülése magával vonja a trénerhez fűződő viszony tényleges megromlását.

A szakmai felkészültség mellett érdemes néhány szót ejtenünk egy másik olyan területről, amelynek megléte szintén fontos egy sikeres edző repertoárjában, ez pedig a pedagógiai felkészültség. Ezen belül is talán fontosabb kiemelni a gyakorlati pedagógiai felkészültséget. A szakirodalmak⁵ különféle képességeket sorolnak ide, ezek a képességek általánosak, amelyek a speciális tevékenységmezőben azonban sajátos mechanizmust képviselnek, ezért is kell őket speciális pedagógiai képességeknek megnevezni. Ilyen képességek a megfigyelőképesség, a pedagógiai képzelet, a fantázia, emlékezet, tapintat, pedagógiai szervezőképesség vagy éppen a megszólíthatóság. Ezek a képességek azonban mind-mind egyaránt fejleszthetőek, korszerűsítésük a tanári vagy az edzői gyakorlat során zajlik leginkább. A szakirodalmak e mellett fontos kritériumként említik egy edzőnél az erkölcsi követelményeket is. Azt leszögezhetjük, hogy egy edző nagy felelősséggel tartozik azokért a fiatalokért, akik vele dolgoznak, hiszen felelős életükért, egészségükért, testi-lelki épségükért egyaránt. Azonban ezek mellett van az edzőnek még egy fontos felelőssége, méghozzá magáért a nevelésért való felelősség. Nagy hordereje van annak, hogy mennyire figyelünk oda tanítványunk személyiségének, testi-lelki fejlődésének a fontosságára, erre szükséges és kell időt fordítanunk, hiszen hiányában nagy károkat is okozhatunk. Fontos szegmens a nyelvi műveltség megléte is, hiszen a nevelői, edzői munka kelléke a nyelv. Részint azért fontos az, hogy egy edző érthetően, jól kifejezően beszéljen, mert ezzel példát tud mutatni a tanítványok számára, részint pedig a kommunikáció szempontjából is fontos, hogy az edző szépen beszéljen.

⁵ Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest
Cserhádi L. (2007) – *Edzők etikai kódexe*. Magyar Edzők társasága, Budapest,
Gombocz János (2010)- *Sport és nevelés*. Balaton Akadémiai Kiadó, Keszthely

Összefoglalva az eddigieket, nagyon nehéz meghatározni azt, hogy ki jó edző és ki nem jó edző. Az bizonyos, hogy minden edzőnek pedagógiai céljai, feladatai vannak, amelynek központjában a nevelő hatás érvényesül. Az edzők sikere az eredményességgel mérhető, bár ez sem teljesen reális. Nem feltétlen csak az eredményes edzők a jó edzők. Belegondolva abba is, hogy ha egy edző nem ér el nagy sikereket magas szinteken, de felfedez egy nagy olyan tehetséget, aki magas szintre jut, akkor ő már ilyen szinten sikeresnek mondhatja magát. És nem kellett hozzá számszerűen, statisztikailag kimutatható eredményesség sem.

2.3. AZ EDZŐ-SPORTOLÓ KAPCSOLAT JELLEMZŐI

Az edző-sportoló kapcsolat szintúgy pedagógiai viszonyként említhető, mint egy tanár-diák viszony, mégis más elvek szerint működik ez a kontaktus. Vannak olyan különböző, az edző-sportoló kapcsolatot alapvető tényezők, amelyek szerepet játszanak, ezek a következők⁶:

- a sporttevékenység élteti
- kölcsönös addikción alapszik
- bármikor felmondható kapcsolat

A szakember edzői léte, érvényesülése magától a sportolótól függ, de ugyanez a helyzet a tanítvány aspektusából is, hiszen az ő megléte pedig az edzőjétől. Ez nem egzisztenciális jelentésben értendő függőség, hiszen az edző akkor sikeres, ha a sportolója eredményeket ér el, és a sportoló teljesítménye pedig függ az edzője munkájától, így alakul ki kölcsönös függőség az edző-sportoló között. A fölmondhatóságról is érdemes néhány szót ejteni, ugyanis sok vizsgálat kimutatta azt a tényt, hogy az utánpótlás nevelésekben az ifjanc sportolónak nincs ideje megszeretni az edzőjét, mert sok esetben drasztikus módon teszik át őket egyik megszokott csoportból a másikba, ami hátrányos lehet a kapcsolat szempontjából. A bizalom elvesztése és felmondása nemcsak az egyéni sportágakban fordul elő. A sportvilágban a sajtón keresztül napról-napra értesülhetünk edzőváltásról a különböző csapatsportokban is.

A mesterek olyan emberek, akiknek az életük során és az edzővé válásuk folyamán is fontos szerepet játszott a sport. Ebből következik az, hogy kifejezetten jó a szemük a tehetséges sportolók felfedezésében is, és ezek a tanítványok ilyenkor akár kedvezőbb bánásmódot is élvezhetnek. Ez számukra nagy előny, azonban nem szabad megfeledkezni a

⁶ Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 101. oldal

kevésbé tehetséges játékosokról sem, akik ennek ihatják meg a leginkább a levét. Ők ugyanis ilyenkor mellékszereplőivé válhatnak az edzésnek és ez közel sem megfelelő. Fontos az, hogy őket is foglalkoztassuk, hiszen csak ez által tudnak fejlődni, ha csak nézik az edzést, akkor nem lesz tapasztalható előrelépés. A tehetséggondozás, a különleges „kincsek” felfedezése szintén része az edzői szemléletnek, azonban fontos, hogy ez ne a kevésbé tehetséges sportoló kárára történjen.

Gyakori esetként említendő, hogy a testnevelő tanárok, az edzők tartják magukat a legproduktívabb profi nevelőknek. Ez a kijelentés azonban téves, bár mégis van valódi magva. Az bizonyos, hogy egy testnevelő teljesen más helyzetben látja a gyermeket, hiszen a testnevelés órákon tényleges feladatvégzés zajlik. Amikor a gyerekek felszabadultan játszanak, olyankor mutatják meg igazából magukat. A neveléstudomány már régebb óta számon tartja ezt az igen nagy pedagógiai előnyt. Akár egy tornateremben, vagy akár az udvaron más-más pedagógus-tanítvány viszonyok alakíthatók ki, mint egy osztályteremben a négy fal között. Viszont ebből nem következik egyértelműen a nevelői hatékonyság, hiszen ez esetben is azt meg kell szolgálnia az adott pedagógusnak. Minden pedagógus előtt nyitva az ajtó ama tekintetben, hogy megnyerje tanítványát, minden szaktudását és nevelői attitűdjét bevetve.

Az edző-sportoló kapcsolat egy pedagógiai viszony, amelyben különböző tényezők játszanak szerepet abban, hogy ez a hatás megfelelően működjön. Ezekhez a tényezőkhez járul még hozzá az edző és a sportoló személyisége is, amelyek szintén a kontaktust erősíthetik vagy gyengíthetik. A szakirodalmi áttekintés után konkrét példákkal is igazolni lehet az edző-játékos hatás érvényesülését.

3. SZUBJEKTÍV BESZÁMOLÓK- A HATÁS MŰKÖDÉSE

Ebben a fejezetben három olyan nagy, rendkívül tehetséges játékos sajátos esetét szeretném bemutatni, amelyek különböző példáit reprezentálják az edző-sportoló hatásnak. A három kiválasztott játékos egyaránt a világ élvonalába tartozik, többszörös Grand Slam-bajnokok. Azonban lényeges, hogy az edző-versenyző kapcsolat mindegyikőjükénél más-más eredményt hozott. Nézzük meg ezeket az eseteket sorjában.

3.1. RAFAEL NADAL- ÖRÖK SZÖVETSÉG A NAGYBÁCSIVAL

1. kép: Rafael Nadal⁷

Az első ilyen játékos a „salakkirály”, Rafael Nadal. Rafael 1986. június 3-án született⁸ Mallorcán. A nagybátyja, édesapjának testvére, Toni Nadal fedezte fel már a fiatal teniszezőben a kimagasló tehetséget. Nadal alig múlt el három éves, amikor Toni már elkezdett vele edzeni, a fejlesztésére összpontosítani. Még csak nyolc éves volt, amikor egy tizenkét éves aluliaknak kiírt versenyt nyert meg a fiatal teniszező, megmutatva ezzel magas kvalitását. Toni Nadal kitalálta, hogy az alpból jobb kezes Nadalt elkezdje átszoktatni bal kezes játékra, hogy ezzel előnyösebb helyzetbe kerüljön ellenfeleivel szemben. Bejött a váltás, hiszen az ifjú versenyző 12 esztendősen több korosztályos spanyol versenyt nyert meg, továbbá más, Európában rendezett versenyen is kitűnt. 14 évesen a Spanyol Teniszszövetség is felfigyelt rá, ezért kezdeményezték, hogy a további fejlődését szem előtt tartva Barcelonában tréningezzen tovább. Azonban a család kitartott Toni és Rafael már akkor is különleges kapcsolata mellett és úgy döntöttek, hogy Nadal marad a nagybácsi szárnyai alatt.

⁷ <https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTFWCtF3ZBxke6f9mvKovK2TcVV---f0ZyA5PnMPNtZk5vcU9KiPQ> (letöltve 2014.12.31.)

⁸ http://hu.wikipedia.org/wiki/Rafael_Nadal (letöltve 2014.12.19.)

Ezek után létrejött a képzeletbeli szövetség, és a két rokon elválaszthatatlan lett egymástól, elindultak közös, mint utóbb kiderült, rendkívül sikeres pályafutásuk útján.

Nadal azóta már 14 Grand Slam-cím boldog és büszke tulajdonosának vallhatja magát, egyesben immáron 64 tornagyőzelmet számlál. A Grand Slam-címek közül a párizsi salakos Roland Garrost összesen kilenc ízben nyerte meg, 2010-től kezdődően egészen ideáig sorozatban ötször nyerte meg a tornát, így méltán a salak a kedvenc borítása. Ezek mellett ráadásként egyszeres olimpiai bajnoknak is mondhatja magát, hiszen a 2008-as pekingi játékokon ő nyerte meg az olimpiai bajnoki címet az egyéni versenyszámban.

Ahhoz, hogy pontosan meg tudjuk nézni Rafael Nadal kapcsolatát az edzőjével fontos, hogy a különböző életszakaszokat külön alfejezetben vizsgáljuk. A fő forrást Rafael Nadal könyve jelentette, amelyet közösen írt John Carlin-nal, a *Rafa, az én történetem* címmel. Három lényeges vonást érdemes ez alapján kiemelni az edző-játékos kapcsolatban:

a., A gyermekkori nevelés

b., Az edző kemény módszerei

c., A játékos által levont következtetések az alkalmazott módszerről

3.1.1., A gyermekkori nevelés

Rafael Nadal 2012-ben jelentette meg *Rafa, az én történetem* címmel saját könyvét⁹, amelyben hiteles képet kaphatunk a sportoló élményeiről, amelyeket Nadal érzett és tapasztalt sportpályafutása alatt, különösen a kiélezett helyzetekben. Rendkívül őszintén mesél saját életéről, a Tonival való kapcsolatáról, szüleiről, barátairól, a család fontosságáról. Úgy gondolom, hogy ez a könyv minden teniszt szerető ember számára „kötelező irodalom”, hiszen egy karizmatikus, de nagyon zárt sportoló nyílik meg ebben a könyvben. Minket első olvasásra is leginkább a nagybácsikájával kialakult szoros, különleges kapcsolat érdekelhet a leginkább, hiszen nagyon ritka az ilyen eset, hogy valaki szinte az egész pályafutását egy edzővel játssza végig, aki ez esetben a saját közeli rokona. Nadal a könyvében nagyon őszintén mesél a Tonihoz fűződő viszonyról. Ennek a fejezetnek a „*DINAMIKUS KETTŐS*” címet adta, nagyon találóan. Arról mesél, hogy egy nap csatlakozott egy Toni edzette, kisgyerekekből álló csoporthoz. Kezdetben azonban volt egy másik szerelme is, ami kissé nehezítette a teniszhez fűződő kapcsolatát, ez pedig a foci volt. Azonban az, hogy a

⁹ Rafael Nadal és John Carlin (2012)- *Rafa, Az én történetem*, Zeta Westwood Kft., Budapest

teniszkutatást is csoportban kezdte Rafael, segítségére volt. Ahogyan ő fogalmaz a könyvében: „Ha csak ketten lettünk volna a nagybátyámmal, az túlságosan fojtogató lett volna számomra. Csupán tizenhárom éves koromban döntöttem el, hogy a tenisz lesz a jövőm, csak ekkor kezdett el külön edzeni velem.”¹⁰

3.1.2., Az edző kemény módszerei

Tizenhárom éves korában tehát Rafael felhagyott a focival és csak a teniszre összpontosított. Úgy emlékezik vissza, hogy Toni már a kezdetek kezdetén sokkal keményebben bánt vele, mint a többi gyerekkel. Gyakran kiabált, követelt és kíméletlenül hajtotta Nadalt. Durva szavakat is használt, amely sokszor megrémítette őt. Ez leginkább akkor fordult elő, amikor más gyerek nem jött edzésre és csak ketten edzettek Tonival. Ilyenkor, amikor észrevette, hogy csak ketten lesznek, egyszerűen görcsbe rándult a gyomra. A többi gyerek hetente 2-3 alkalommal járt teniszedzésre, Nadal 4-szer, 5-ször. Általában negyed 2 és fél 3 közötti intervallumban edzettek, ekkor volt ugyanis az iskolai ebédszünet. Mások is felidéztek azokból az időkből, hogy Toni sokszor célba vette Rafaelt a labdával, amivel nem az volt a célja, hogy megüsse őt, hanem hogy ráijesszen, amikor elkalandozott a figyelme. Az edzések végén rendszeresen a kis Nadalnak kellett összeszednie a labdákat, illetve a használt pálya takarítása is az ő feladata volt, miután vége lett a közös munkának. Így részrehajlásról szó sem lehetett, hanem éppen ellenkezőleg történt. Nadallal nyíltan rosszabbul bánt Toni, mint a többiekkel, hiszen tudta azt is, hogy más gyermek esetében nem tehetné meg ezt, de vele igen, hiszen az unokaöccse.

Ezek mellett ezzel az is a célja volt, hogy önálló gondolkodásra, döntésekre nevelje Nadalt, aki arról is ír, hogy miért kezdett el játszani bal kézzel, holott jobb kezesnek született. A sajtóban azt rebesgették, hogy Toni kényszerítette a bal kezes játékra, de ez nem pontosan így történt. Nadal kicsiként két kézzel fogta az ütőt, mert nem volt még olyan erős, hogy tenyeressel és fonákkal át tudja ütni a labdát a háló felett. Ekkor Toni mondta, hogy váltani kell, két kézzel nem lehet játszani és neki a bal kezes játék vált evidenssé. Így lett a jobb kezes játékosból bal kézzel játszó versenyző.

Nadal édesanyja is gyakran észrevette, hogy valami nincs rendben. Rafael sokszor sírva ment haza az edzésről és amikor az anyukája rákérdezett, hogy mi a baj, nem akarta elmondani. Aztán egyszer bevallotta, hogy Toni rendszeresen „anyuci pici fiának” nevezi őt, ami nagyon

¹⁰ Rafael Nadal és John Carlin (2012)-*Rafa, Az én történetem*, Zeta Westwood Kft., Budapest, 43. oldal

fájt az édesanyjának is, de Rafael szinte könyörgött, hogy ne szóljon Toninak erről, hiszen az csak rontana a helyzeten. De a nagybácsi továbbra is keményen fogta unokaöccsét. Hét éves korától, amikor már versenyszerűen teniszezett, a helyzet csak még keményebbé vált. Egy nagyon forró napon Rafael elfelejtett magával vizet vinni a mérkőzésére. Toni elmehetett volna vízért, de nem tette meg, így víz nélkül kellett játszania. Ez azért volt, hogy Rafael megtanuljon felelősséget vállalni és máskor jobban figyeljen oda az ilyen dolgokra. Nadal élvezte a teniszt és minél többször érezte meg a siker ízét, annál fegyelmezettebbé vált a pályán és azon kívül is. Azt mondja, hogy ha nem szeretne volna annyira a teniszt, akkor valószínűleg nem tudta volna elviselni a nagybátyját sem. Azonban ő bízott benne és a lelke mélyén tudta, hogy minden csak azért van és történik, hogy az ő javát szolgálja.

3.1.3., A játékos által levont következtetések az alkalmazott módszerről

Nadal a könyvében már úgy nyilatkozik, hogy szerinte mindez a sok kegyetlen, kemény bánásmód, a sok sírás, igazságtalanság kellett ahhoz, hogy olyan játékosná váljon, amilyen ma is. Kiemelte, hogy Toni gyakran emlegette neki a kitartás fontosságát: *„Tarts ki, viseld el, bármivel kerülsz is szembe, tanuld meg leküzdeni a gyengeséget és a fájdalmat, menj el a legvégsőig, de sose törj meg! Ha nem tanulsz meg ezt a leckét, sosem leszel sikeres élsportoló!”*¹¹

Rafael sokszor alig bírta visszafojtani a dühét, azt kérdezte magától, hogy vajon miért neki kell összeszedni minden edzés végén a labdát, miért neki kell letakarítani a pályát, miért kiabál vele mindig Toni? Azonban ezt a dühöt megtanulta, meg kellett tanulnia elfojtani és nem rágódni az őt ért sérelmeken, hanem egyszerűen továbblépni rajtuk. Az a sok feszültség az edzéseken már a kezdetek kezdete óta azonban Nadal esetében nagyon jó hatást váltottak és váltanak ki. Ezáltal nagyobb önuralommal tud szembe nézni a mérkőzéseken előforduló nehéz szituációkkal és ezek mind Toninak köszönhetőek. Létrehozott egy olyan harcos Rafael Nadalt, akit az emberek is látnak a pályákon, bárhol is legyen és bárki ellen az adott mérkőzés.

Nadalt tisztelettudásra, illemre nevelték a szülei is, és Toni is ragaszkodott ahhoz, hogy a pályán is úgy viselkedjen, ahogyan az egy profihoz méltó. Nadal hangsúlyozta azt is, hogy ő nem az a sportoló, aki azon fáradozik folyamatosan, hogy a korábban nehezen telt gyermekkori éveken felül kerekedve érje el a sikert. Ahogyan ő fogalmaz: *„Nekem*

¹¹ Rafael Nadal és John Carlin (2012)- *Rafa, Az én történetem*, Zeta Westwood Kft., Budapest, 46. oldal

tündérmesébe illő gyerekkorom volt”¹². De azt kiemeli, hogy vannak közös vonások közte és az ugyanolyan sikeres sportolók között, még hozzá az egyik ilyen a fanatikus versenyszellem. Gyermekként is gyűlölt veszíteni, legyen az valamilyen kártyajáték, vagy éppen egy focimeccs. Úgy tartja, hogy minden egyes családtagja valamilyen szerepet játszott abban, hogy azzá váljon, aki most. Szuperlatívuszokban ír másik nagybátyjáról, Miguel Angel Nadalról, aki labdarúgásban egészen spanyol válogatottságig vitte, játszott a Mallorcában és a Barcelonában is sok első osztályú meccset. Ő lehetett az igazi példa Rafael számára, láthatta azt, hogy az egyik családtagja milyen híres, mennyien rohamozzák meg az utcán járva, milyen sikernek örvend. Miguel Angel tanította meg tulajdonképpen arra, hogy hogyan kezelje a hirtelen jött sikert, a sztárságot, hogy mindezek ellenére két lábbal a földön maradjon, ne szálljon el.

Rafael meggyőződése, hogy azzal, hogy Toni Nadal a végsőkig hajtotta őt az edzéseken, mentálisan nagyon erőssé tette. Ha valamit elhibázott, akkor mindig leültek és kielemezték az adott hibát. De sosem akarta a bábjává tenni Rafaelt, hanem azt akarta elérni, hogy önállóan gondolkodjon a pályán.

Úgy gondolom, hogy ez a példaértékű edző-sportoló kapcsolat Toni Nadal és Rafael Nadal között fantasztikus és lenyűgöző, de ami még fontosabb: eredményes is. Rafael Nadal ugyanis a mai napig a világ legjobb és legeredményesebb teniszezői közé tartozik, amit nagyban köszönhet nagybácsikájának és edzőjének, Toni Nadalnak. Ez esetből is leszűrhető, hogy mennyire fontos az edző-játékos kapcsolat, ha mindkét fél megérti azt, hogy a sikerért szenvedni kell, tűrni kell, de ki kell tartani és jönni fog a várt eredmény, a siker igazi gyümölcse.

¹² Rafael Nadal és John Carlin (2012)- *Rafa, Az én történetem*, Zeta Westwood Kft., Budapest, 49. oldal

3.2. ANDY MURRAY- VILÁGSIKER ÉS HANYATLÁS

2. kép: Andy Murray¹³

Andy Murray 1987. május 15-én született a skót Dunblane-ben¹⁴. Jó ideje már az első számú játékosnak számít a Briteknél, 2014 decemberében a világranglista hatodik helyezettje. Az eddigi legjobb eredménye a világranglista második helyezése volt.

Pályafutása során összesen 481-szer nyert és 151-szer vesztett egyéniben és párosban. 31 ATP tornagyőzelemmel büszkélkedhet, és kétszeres Grand Slam-győztes. Ezek mellett egyszeres olimpiai bajnoknak is mondhatja magát, hiszen a 2012-es londoni játékokon ő állhatott a dobogó legmagasabb fokára egyéniben, ugyanezen az olimpián Laura Robson oldalán a vegyes páros ezüstérmesei lettek.

Ahogy Rafael Nadalnál, úgy Andy Murray-nél is fontos az, hogy szegmenseiben vizsgáljuk a játékos sportolónak nevelését. Itt is alfejezeteket hoztam létre az edző-játékos kapcsolat aspektusából:

a., A kezdeti dilemma

b., Az edzők jelentősége

c., A nagy áttörés- Ivan Lendl munkája

3.2.1., A kezdeti dilemma

Andy Murray körülbelül 3-4 éves lehetett, amikor az édesanyja, Judy Murray teniszezésre kezdte tanítani, aki maga is edző volt. Andy együtt cseperedett a testvérével, Jamie Murray-vel, aki 15 hónappal idősebb nála. Jamie jelenleg a világ egyik legjobb páros játékosának számít, gyakran indultak és indulnak el együtt is a testvérek párosban a

¹³ http://news.bbcimg.co.uk/media/images/68384000/jpg/_68384005_018423304-1.jpg (letöltve 2014.12.31.)

¹⁴ <https://andymurraymania.wordpress.com/eletrajz> (letöltve 2014.12.20.)

különböző tornákon. Jamie kezdetben is nagyon tehetségesnek bizonyult, Andy annál kevésbé. Rossz volt a koordinációja, indulatos volt és a koncentrációjával is akadtak gondok. Körülbelül 7 éves korára kezdett javulni a helyzet. Érdekes a párhuzam Andy Murray és Rafael Nadal között, hiszen Andy is kezdetben a focival próbálkozott komolyabban. Nagy hagyománya volt a labdarúgásnak a Murray családban, ugyanis a nagypapája, Roy Erksine a Hibernian FC labdarúgója volt az 50-es években. Andy a labdarúgásban is tehetségesnek bizonyult, tizenhárom éves korában a nagy múltú Glasgow Rangers is meginvitálta az akadémiájára. Egyszerre focizott és teniszezett, de egy idő után kénytelen volt felismerni, hogy mind a kettő nem mehet egyszerre. Ezért úgy döntött, hogy egy ideig felhagy a focival és a teniszt helyezi előtérbe. Ekkor már az egyik legtehetségesebb teniszezőnek bizonyult a korosztályában. A teniszt is abbahagyta olykor-olykor, de mindig visszatért és folytatta azt. Ahogyan ő fogalmaz: „A szüleim soha nem kényszerítettek arra, hogy teniszezzek, nem volt könnyű nekik, hiszen látták, hogy tehetséges vagyok.”¹⁵ Ehelyett arra biztatták Andy-t, hogy akármit is csinál, azt addig tegye, amíg boldogságát leli benne.

Ezek után egyre többet játszott és 15 éves korára végleg felhagyott a focival, csak a teniszre koncentrált. 2002-ben gyökeres fordulat következett be, ugyanis Spanyolországba, Barcelonába költözött, ahol természetesen egy teljes új és más környezet, ország, város fogadta őt. Amikor megtudta, hogy Rafael Nadal az akkori teniszvilág egyik csillagával, a spanyol Carlos Moya-val edz, akkor javasolta a szüleinek, hogy ő is hadd edzhessen top játékosokkal. Végül kiválasztottak egy barcelonai akadémiát, a Sanchez- Casal-t, méghozzá azért, mert ez tetszett Murray-nek a legjobban. Az édesanyja így igyekezett azt is figyelembe venni, hogy a fia melyik akadémián szeretne tovább fejlődni, ez igen ritka eset, általában az edzők nem ezt a feltételt veszik előtérbe.

3.2.2., Az edzők jelentősége

Andy Murray első edzője az édesanyja volt. Ő tanította meg tulajdonképpen a sportág alapmozdulataira, ütéseire. Judy Murray a mai napig a fia szinte minden mérkőzésén ott van és ez láthatóan fontos is Andy-nek. 11-17 éves kora között Leon Smith volt az edzője, aztán egy vita miatt ez a kapcsolat megszűnt. Pato Alvarez teniszedző azonban nagy jelentőséggel bírt a teniszező életében: Ő volt az ugyanis, aki a 2005-ös évben kitalálta, hogy Murray hagyja ki a Future-versenyeket és inkább Challenger-tornákon induljon, ami már népesebb

¹⁵ <https://andymurraymania.wordpress.com/eletrajz> (letöltve 2014.12.20)

közönséggel, nagyobb pénzdíjjal és nívóval járt együtt. A teniszező nem ijedt meg és bátran vetette be magát a nagyobb megterhelésekkel járó kihívásokba.

Újabb edzőváltást követően Mark Petchey lett az edzője, akivel már ATP és Challenger-tornákon is indultak vegyesen. Vele érte el az addigi legnagyobb sikerét, ugyanis az év végén a 64. helyen rangsorolták, ami meghozta számára az első nagy áttörést, hiszen ezzel a világ legjobb száz játékosa közé került pályafutása során először.

2006 tavaszán azonban szakított az edző és játékos egymással, Andy pedig 2007 végén elhatározta, hogy egy saját csapattal szeretne készülni a továbbiakban, így megalakult a Team Murray, akik folyamatosan kísérték őt minden tornájára. Új edzője Miles McLagan lett. 2007 végén már Miami-ban tartózkodott és ahogy nyilatkozta, ennyire keményen és ennyire tudatosan még sosem edzett addig, mint akkor. Az edzői csapat nagy hatással volt rá, 2008-ban Dohában be is ért a munka: begyűjtötte negyedik ATP- győzelmét. Ugyanebben az évben már élete első Grand Slam-döntőjét is lejátszhatta a US Openen, miután az elődöntőben az általa nagyra tartott Rafael Nadalt legyőzte, azonban a döntőben Federer ismét megálljt parancsolt a siker kapujában. De ekkor már a negyedik helyen állt a világranglistán.

2010-ben azonban ismételten búcsút intett edzőjének, McLagan 2007 végétől egészen 2010 júliusáig volt Murray edzője. Így lett egyfajta tanácsadója és edzője is az egykori spanyol teniszező, Alex Corretja Murray-nek, de ez csak egy tiszavirág életű próbálkozás volt, hiszen 2011 tavaszán különváltak útjaik. Ekkor már rebesgették Ivan Lendl nevét, azonban Andy egészen 2011 végéig Darren Cahill-lel dolgozott tovább, aki viszont szintúgy nem volt főállású edzője a sportolónak. Ázsiai menetelése alatt összesen három versenyt nyert meg egymás után és ezzel egészen a harmadik helyig verekedte magát a világranglistán. Azonban Roger Federer is fantasztikus formának örvendett ezekben az időkben, így hamar visszavette a harmadik helyet Murray-től. Ekkor már elkezdte a felkészülését az Austral Openre, 2012. január elsején pedig megérkezett a nagy bejelentés: a korábbi nyolcszoros Grand Slam-bajnok, 270 héten át világranglista vezető Ivan Lendl lett a skót edzője.

3.2.3., A nagy áttörés- Ivan Lendl munkája

Ivan Lendl kinevezése után azt nyilatkozta, hogy el van ragadtatva attól, hogy Andy Murray-vel dolgozhat együtt és alig várja már a közös munkát, a leendő sikereket. Dicsérte Murray kivételes kvalitását és bízott benne, hogy tapasztalatával segítheti céljai elérése érdekében a különleges adottságokkal megáldott Murray-t.

A kezdetek kezdete egy floridai pizzériához köthető, amikor Lendl és Murray először ültek le beszélgetni egymással a leendő közös munkáról, jövőről. Lendl eltökélt célja nem lehetett más, minthogy a skótból is világelsőt faragjon, mint amilyen ő is volt. *„Miért hittem ebben a munkában? Mert egy világklasszist nem húszéves korában tanítanak meg ütni. Éreztem, hogy sokkal több van még benne. Ő lesz a világ legjobb játékosa.”*¹⁶- nyilatkozta Lendl.

Lendl és Murray első közös tornája máris nagy sikert hozott, hiszen Andy abszolválta a tornát és a 22. ATP-győzelmét szerezte meg. Eljött az Austral Open Grand Slam-tornája, ahol tavaly ugyan döntőzött, most viszont az elődöntő jelentette számára a végállomást. A 2012-es wimbledoni döntőt ugyan még elveszítette Federer ellen, de pár héttel később már nem volt ellenszer és Murray bezsebelte az olimpiai aranyat Londonban. Ezzel még nem lett vége a nagy sikerek sorozatának, ugyanis a US Openen 2012. szeptember 10-én, egy heroikus küzdelem során, közel 5 óra játék elteltével legyőzte Djokovic-ot, ezzel élete első Grand Slam-trófeáját vihette haza. A sikerben nagy szerepet vállalt az új edző, Ivan Lendl. Lendl 1994-es visszavonulása óta először tért vissza a teniszvilág életébe és vállalt edzői munkát Murray segítése érdekében. Kétségtelen, itt már érezhető volt, hogy nem ez lesz az utolsó közös nagy sikerük.

2013-ban megvédte címét Brisbane-ben, az Austral Openen pedig ismét döntős volt, azonban Djokovic jobbnak bizonyult és nyert. Murray kihagyta a Roland Garrost a folyamatos hátfájások miatt és elkezdett gőzerővel készülni a wimbledoni tornára. A torna füves borítású felvezető versenyét a Queens Clubban immáron harmadjára is megnyerte, így Wimbledon egyik fő esélyesévé lépett elő.

2013. július 7-e talán az egyik legfontosabb dátum Andy Murray életében: meghódította a tenisz szentélynek kikiáltott Wimbledont és megnyerte a legnagyobb hagyományokkal bíró Grand Slam-versenyt. 77 éve, Fred Perry óta nem volt brit győztese a tornának, ami emeli ennek a jelentőségét. Egész Nagy-Britannia a Murray által megnyert wimbledoni cím lázában égett. Nem szabad megfeledkezni azonban arról, hogy Lendl-nek mekkora szerepe van ebben a sikerben. Külön érdekesség, hogy Ivan Lendl hiába volt kétszer is döntős játékosként Wimbledonban, mégsem tudott nyerni, mind a másik három Grand Slam-tornán azonban legalább egyszer igen. Sok eminens játékos-edző kapcsolatot láttunk már a tenisz sportágában is, de Ivan Lendl és Andy Murray egymásra találása, kapcsolata igazán egyedi. Emellett a teniszkarrierjük történetében is nagyon sok hasonlóság fedezhető

¹⁶ <http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2013/07/09/lendl-murray/Murray> (letöltve 2014.12.20)

fel. Nem csoda tehát, hogy Murray a győzelem után azonnal kifutott a rezzenéstelen arccal üldögélő „Rettegett Iván”-hoz és szorosan átölelte őt.

3. kép: Andy átöleli Lendl-t¹⁷

Méltán nagy pillanat volt ez mindkettőjük számára. Lendl két év leforgása alatt igazi bajnokot faragott a skót teniszezőből, hiszen ahol eddig elbukott az utolsó pillanatban, azt most meg tudta nyerni. Ez mindenképpen a Lendl-hatásnak köszönhető, valami olyat adott Murray-nek, amit eddig még senki sem. Murray ezt nyilatkozta Lendl-ről: *„Sokkal többet tanultam tőle a vereségeim után, mint korábban. Mindig nagyon őszintén megmondta a véleményét.”*¹⁸

És valóban, az eredmények mind ezt bizonyítják, Murray-nek sikerült ebben a két évben a tényleges áttörés, amikor már az ellenfelek is okkal félhettek, ha a háló túloldalán ő tűnt fel. A Wimbledonban rendezett olimpián, a 2012-es US Openen és a 2013-as wimbledoni bajnokságon is ő emelhette magasba a győztesnek járó trófeát, a 2013-as Austral Openen pedig döntős volt. A sikerek kulcsa abban rejlik, hogy míg Murray az előzőekben sokkal inkább a taktikára koncentrált, addig Lendl érkezésével és az ő tanácsára hallgatva a technikát kezdték el leginkább fejleszteni. Lendl-el rendkívül jól ki tudták elemezni a vereségeket és mindig megtalálták közösen azt a szükséges pluszt, ami az igazi, nagy áttöréshez szükséges volt.

Ezek után a néző teljesen értetlenül áll az előtt, hogy ez a kiválóan, eredményesen működő edző-játékos kapcsolat egyszerre megszűnik. A nyilatkozatokból sem az érződik, hogy kibékíthetetlen ellentét feszült volna köztük, egyszerre csak véget ért a kontaktus. A források alapján közös megegyezéssel döntöttek a különválás mellett, a kérdés azonban adódik: vajon miért szakítanak meg egy mindkét fél számára eredményes kapcsolatot? A válaszhoz érdemes elemezni a nyilatkozatokat, amelyek közül vannak árulkodóak is:

¹⁷ http://news.bbcimg.co.uk/media/images/68384000/jpg/_68384005_018423304-1.jpg (letöltve 2014.12.31)

¹⁸ <http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2013/07/09/lendl-murray> (letöltve 2014.12.22)

„Fantasztikus volt Andyvel együtt dolgozni, nagyon jó srác. Most, hogy több trófeát nyert és elérte célját a segítségével, itt az ideje, hogy más projektekre koncentráljak. Szeretnék több tornán játszani, mert nagyon élvezem még mindig a teniszt. Mindig Andy mögött fogok állni, és további sikereket kívánok neki!”¹⁹

Ebből azt lehetne leszűrni, mintha Lendl úgy érezte volna, hogy kihozta a maximumot a skót versenyzőből és az ő érdekében tovább áll.

Egy másik nyilatkozata azonban más szegmenseket is megmagyarázott a szakítás okairól: *„20 héten át úton lenni borzasztóan fárasztó. Andynek volt a hátoperációja, majd jött a wimbledoni siker, ezeket követően nem lehet lassítani, sőt inkább még többet kell készülni és edzeni. A wimbledoni sikert nehéz volt feldolgozni is, ráadásul a személyes ügyeim is több időt igényeltek.”²⁰*

Itt már személyes ügyekről is nyilatkozik az edző, tehát feltételezhetően több indok is azt világította meg számára, hogy a legjobb megoldás a különválás lesz. A szakítás után Murray eredményei hanyatlásnak indultak, ez a statisztikában és a nyert címekben is jól látható. Ezek szerint is a skótot jobban megviselte a szétválás, hiszen már közel sem tudott olyan eredményeket produkálni, mint a Lendl-érában, így a világranglistán is hátrébb esett, jelen pillanatban a hatodik pozícióban várja a 2015-ös teniszszezont.

Egy teljesen más edző-sportoló kapcsolatot olvashattunk az előbbiekből, mint amit Rafael Nadal esetében tapasztalhattunk. Andy Murray-t pályafutása során sok, különböző edző támogatta, kezdve az édesanyjától, aki a mai napig is jelen van a mérkőzései többségén. Az igazi nagy áttörést, a sikereket mégis a Lendl-el való kontaktusa hozta meg számára, olyan mérkőzéseket és címeket tudott megnyerni az edző segítségével, amelyeket azelőtt rendre elbukott. Ezért is volt érthetetlen a szakításuk, amelynek igazi okait talán csak ők ketten tudják. Murray jelenleg is a világ egyik legjobb játékosa, kérdés, hogy lesz-e még egy edző ennyire hatással rá, hogy egy újabb áttörés következzen be a pályafutásában, ami már kétségtelenül a világelsőség lenne számára. Jelen pillanatban a játékosként volt világelső Amelie Mauresmo az edzője, ami szintén egy érdekes fordulat a versenyző életében, hiszen a férfi teniszezők ritkán alkalmaznak női edzőt. A kapcsolat itt sem indult zökkenőmentesen, azonban még ki kell várni valamennyi idő elteltét, hogy kiderüljön, valóban jó páros lesznek-e ketten.

¹⁹ <http://www.nemzetisport.hu/tenisz/tenisz-harom-trofea-utan-murray-szakitott-lendllel-2323071> (letöltve 2014.12.22)

²⁰ http://sportrajongó.hu/?a/cikk/id/lendl_szerint_miatta_szakitottak_murrayvel_250814 (letöltve 2014.12.22)

3.3., ROGER FEDERER- A CSÚCS UTÁN ÚJRA A VILÁG TETEJÉN?

4. kép: Roger Federer²¹

Roger Federer 1981. augusztus 8-án született Bázelen²². Hasonlóan Nadalhoz, ő is három éves korában kezdett el a tenisszel foglalkozni. Rövid ideig a „fehér sport” mellett a labdarúgást is űzte, de tizenkét évesen véglegesen a teniszt választotta. Federer fiatalként rendkívül indulatos versenyző volt, előfordult többször is, hogy elzavarták az edzésekről. Idővel azonban sokkal kiegyensúlyozottabbá vált, megnyugodott és mára már az egyike azon játékosoknak, akik szinte póker arccal játsszák végig a mérkőzéseiket. Roger pályafutása során rengeteg tornagyőzelmet aratott, de nem csak ezzel, hanem a barátságos, nagyvonalú viselkedésével is kivívta az emberek szimpátiáját. Világszerte számtalan rajongója és követője van. 2006-ban az UNICEF nagykövetének választották az illetékesek, a 2007-es évben a Time magazin a világ 100 legnagyobb hatású emberei közé sorolta őt.

A svájci eddigi eredményei alapján is a világ legsikeresebb teniszjátékosa. Karrierje alatt 900-nál is több meccset nyert meg, ezek közül 17-szer Grand Slam-trófeát emelhetett a magasba. Wimbledonnt összesen hétszer nyerte meg, legutóbb 2012-ben. Federer az egyike azon kevés teniszezőnek, akik mind a négy Grand Slam-tornát megnyerték, ezzel teljesítette a karrier-Grand Slam-et. Olimpiai bajnok, hiszen a 2008-as pekingi játékokon honfitársával, Stanislas Wawrinkával diadalmaskodtak, ezzel megnyervén a páros olimpiai bajnoki címet. Ő az a játékos, aki bármelyik helyen is legyen a világranglistán, bárki ellen képes felvenni a versenyt, ellene senki sem mehet biztosra. 2014-ben a svájci Davis-kupa csapattal Franciaországot legyőzve Davis-kupa győztes lett, ezzel már csak egyetlen egy nyeretlen cím hiányzik a vitrinjéből: az egyéni olimpiai bajnoki cím. Azt nyilatkozta, hogy ezt szeretné

²¹ <http://lajk.hu/wp-content/uploads/2014/08/roger-federer.jpg> (letöltve 2014.12.31.)

²² http://hu.wikipedia.org/wiki/Roger_Federer

megnyerni Rio-ban 2016-ban, és ha jelenlegi formáját továbbra is tudja tartani, egyáltalán nem lesz elképzelhetetlen számára a diadal.

Érdemes Roger Federer teniszkarrierjét is megvizsgálni a rá ható edzők perspektívájából, amelynek a fő forrásaként a René Stauffer által róla írt könyve szolgált, ami 2011-ben jelent meg magyar fordításban *A Roger Federer Story*²³ címmel.

a., *A lobbanékony Roger*

b., *A fiatal profi- az edzők jelentősége*

c., *Újra útban a világszínre? Stefan Edberg hatása*

3.3.1., A lobbanékony Roger

Roger Federer-t fiatalként is tehetségesnek tartották, azonban szinte senki sem hitte azt, hogy egyszer még a tenisz egyik, ha nem a legmeghatározóbb sportolója lesz. Dany Schnyder, Roger fiatal korának egyik legnagyobb riválisa egyenesen ezt nyilatkozta: *„Sosem gondoltam volna, hogy világszínre lesz. Nem volt superman. Épp olyan játékos volt, mint a többiek.”*²⁴ Federer 17 évesen, 1998-ban győzött a Wimbledonban, akkor még a juniorok között, sőt, a torna legjobb játékosának is megválasztották. Azonban ez még nem jelenthette azt, hogy felnőtt profiként is hasonló sikereket fog majd elérni. Azokban az időkben a svájci tenisz egy másik csillagra összpontosított, akit Martina Hingis-nek hívtak. Federer-től pontosan 312 nappal volt idősebb a szintén fiatal női versenyző, aki ekkor már a harmadik Grand Slam-titulusát zsebelhette be a négyből, ezáltal az érdeklődés középpontjába került. Így a svájciak eleinte Federer-rel nem is igazán foglalkoztak, hiszen itt volt nekik Hingis, aki sikert siker hátán hozott a nemzetnek.

Marc Rosset a neve annak a svájci úriembernek, aki először felkarolta a fiatal Roger-t. 1990-es évek közepén Rosset stabil TOP 20-as játékos volt a világban, és ő kezdte el egyengetni az akkor 11 éves Federer pályafutását. A közös munka is remekül telt: *„Talán mert mindketten született mókamesterek voltunk, s emellett őszinték, szemtelenek, elevenek és egy kicsit kaotikusak”*²⁵ nyilatkozta egy későbbi interjúban Roger. Azonban Rosset hiába érzett szimpátiát Federer iránt, természetesen, ha ellenfélként játszottak egymással, akkor nem kegyelmezett. Első mérkőzésüket Marseille-ben játszották, méghozzá egyenesen a torna

²³ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft.

²⁴ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 24. oldal

²⁵ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 26. oldal

döntőjében találkoztak. Rosset diadalmaskodott három játszmában, amely végül csak rövidítésben dőlt el, tehát a lehető legszorosabb úton. Érdekesség, hogy a tenisztörténelemben először fordult elő ekkor, hogy két svájci találkozzon egymással egy ATP-döntőben.

A már említett Schnyder is megerősítette azt, hogy Federer sosem vette komolyan az edzéseket, de ha bajnokságról volt szó, mintha teljesen kicserélték volna: *„Amikor számítottak a dolgok, valahogy mindig felnőtt a helyzethez”*²⁶. Maga Roger is alátámasztotta ezt a vélekedést az egyik riportjában: *„Lelkiismeretes voltam, de nem szerettem edzeni- mondta évekkal később. – A szüleim mindig arra buzdítottak, edzek keményebben, de általában a motivációval volt gondom. Én a meccseket szerettem.”*²⁷

Rogerre kifejezetten jellemző volt az indulatosság, forrófejűség, amit ma már szinte elképzelni sem tudunk róla. Ha nem ment neki a játék, akkor gyakran nem tudta magát kontrollálni és ezt kiabálásba, ütődobálásba fejezte ki. Ahogyan ő fogalmazott: *„Folyamatosan átkozódtam és dobáltam az ütőmet- mondta Federer. – Nagyon rossz volt. A szüleim helyettem is szégyellték magukat, és azt mondták, ha nem hagyom abba, nem jönnek többet a mérkőzéseimre. Le kellett hűtenem magam, de ez szerfelett hosszú folyamat volt. Most azt gondolom, túl hamar kezdtem a tökéletessége törekedni.”*²⁸

Tizenegy éves korában Federer megnyerte az első svájci nemzeti bajnoki címét, méghozzá a gyerekkori jó barátját, Chiudinelli-t verve a döntőben. Itt érezte meg ő is a siker ízét és ezzel elég hitet adott magának a folytatáshoz.

Roger 9 éves korától az Old Boys Tennis Club-ban edzett, ahol Peter Carter volt az edzője. Carter elmondása szerint Roger már fiatalon kimagasló tehetségű teniszezőnek számított, akinek rendkívül jó tenyeres ütése, illetve kiváló labdaérzéke volt. Ezek után Ecublens-be került, ahol egy mentorprogram keretén belül nyolc fiú és négy lány szerencsés kiválasztottjai mellett készülhetett remek edzők társaságában. Elkezdődött Federer előretörése, 1997-ben megnyerte a fedett és a szabadtéri svájci juniorbajnokságot is. 16 évesen határozta el, hogy profi teniszező szeretne lenni, így mindent a tenisz felé összpontosított. Sikert sikerre halmozott, majd elérkezett az idő, amikor már a nagyok között is megmutathatta különleges tehetségét.

²⁶ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 35. oldal

²⁷ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 35. oldal

²⁸ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 35. oldal

3.3.2., A fiatal profi- az edzők jelentősége

Federer kezdetben Challenger-tornákon indult fiatal profiként, ezek mellett azonban kapott különböző szabadkártyás indulási lehetőségeket, amelyek már különböző ATP-versenyek részvételére jogosították fel. Újonc éveiben leginkább a fedett pályás versenyeken dominált, a más borítású pályákon elmaradtak a kezdeti sikerek. 1999-ben fordulóponthoz érkezett addigi pályafutása, hiszen beválogatták a svájci Davis-kupa csapatba. Egészen a negyedöntőig menetelt a svájci együttes, élükön azzal a Federerrel, aki 18 évesen, élete második Davis-kupa meccsét játszva a svájciak első embereként küzdhetett. A még fiatal Roger azonban nem bírta el a rá nehezedő terhet és nyomást, így a svájci csapat 3-2-es vereséget szenvedett Belgiumtól. A svájci közben elkezdett szerepelni a felnőtt Grand Slam-tornákon is, ahol felemás eredményeket ért el. Azonban a világranglistán nagy ugrást tett meg, hiszen a 302. helyről egészen a 64. helyig ment előre. Carter-nek, Roger edzőjének az volt a véleménye, hogy a svájci minden borításon képes kiválóan játszani.

2000-ben Roger bekerült a világ legjobb 50 játékosa közé, köszönhetően a nagyon jó eredményeinek. Ekkor tett egy bejelentést, miszerint 2000. október elsejétől szeretné a saját útját járni, ezért a tenisz szövetség akkori trénerével, Peter Lundgren-nel kíván tovább dolgozni. Ezzel Federer elvált a Svájci Tenisz Szövetségtől és Peter Carter edzőjétől is. Roger erről külön nyilatkozott is, ahol megemlítette, hogy nagyon sokat köszönhet Carter-nek, hogy az ő segítségével be tudott kerülni a világ legjobb 50 játékosa közé. *„Ez az előrejutás tette számomra lehetővé, hogy a saját lábamra álljak, ezért úgy határoztam, hogy függetlenedem”*²⁹ – nyilatkozta Federer.

Új edzőjével remekül tudott együtt dolgozni. Lundgren pozitív gondolkodású ember volt, és hasonló személyiség, mint Federer. Ezt nyilatkozta a svájciról: *„Ez a srác igazi különlegesség. Mintha egy másik bolygóról jött volna”*³⁰. A Lundgren-nel való kapcsolat a salakszezon közepén kezdődött. Az új edzővel azonban egy pechséria is kezdetét vette, amelyből Federer igyekezett mihamarabb kilábalni. A 2000-es évet a 29. helyen zárta a ranglistán, így nem sikerült elérnie a célját, hogy az év végén a legjobb 25 közé kerüljön. Ekkor jött rá, hogy a tehetség, a briliáns ütések önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy az igazi élmezőnybe kerüljön. Lundgren-nel találták ki, hogy az erőnlétben is csiszolni kell, és bár nem szerette kifejezetten az erőnléti edzéseket, mégis tudta, hogy szükséges a továbblépés érdekében. Egy régi ismerősét, Paganini-t alkalmazta erőnléti edzőként, aki így bekerült a

²⁹ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 65. oldal

³⁰ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 67. oldal

csapatába. Paganini koncepciója az volt, hogy Federer-t „koordináltan kreatív” állapotba hozza, tehát a precíz mozdulatok ötvöződjének a legatletikusabb bemutatóval. Paganininek nehéz dolga volt abban a tekintetben, hogy folyamatosan fenntartsa Roger motivációját, erről tett egy nyilatkozatot is: *„Keményen akar és tud is dolgozni, de szüksége van a változatosságra- mondta Paganini.- Látnia kell, hogy a gyakorlat hasznára van. Ő művész. Ha megtalálja a megfelelő motivációt, olyan keményen kezd dolgozni, mint egy igavonó”*³¹

2002-ben nagy csapás érte őt, hiszen a gyermekkori edzője, az akkori Davis-kupa kapitány, Peter Carter autóbalesetben elhunyt Dél-Afrikában. Federer ekkor Torontóban tartózkodott, ahol egy Mester-versenyen szerepelt.

Roger-t teljesen lesújtotta a hír, hiszen Carter nagyon jó barátja volt és pályafutása egyik legfontosabb edzője is. Federer az első körben búcsúzott, de párosban még szerepelt, amikor megtudta a sokkoló hírt. Carter emlékére fekete karszalagban játszott, az egész mérkőzés igen nyomasztó hangulatban zajlott le, és végül társával ki is kaptak a meccsen. Federer nyilatkozott Carter-ről is: *„Peter nagyon nyugodt természetű volt, de mindig nagyon vidám, tipikus ausztrál humorérzéssel megáldva. Sosem tudom meghálálni mindazt, amit értem tett. Neki köszönhetem minden technikai tudásom és hidegvérem.”*³²

Federer-t nagyon megviselték a történések, ami a teljesítményben is megmutatkozott. Toronto után Cincinnati-ban, Párizsban és Wimbledonban is kiesett az első körben, egyszerűen képtelen volt a teniszre koncentrálni, minden gondolata Carter körül forgott. Teljesen elvesztette önbizalmát és érezte, hogy muszáj szünetet tartania. Ennek érdekében visszalépett a washingtoni versenytől és úgy döntött, hogy hazarepül Svájcba. Azonban ahhoz, hogy Federer elérje célját és bekerüljön az év végi Mesterek-tornájára, ahhoz muszáj volt túl lépnie a tragédián. Bécsben sikerült megnyerni a tornát és a győzelmét Carter-nek ajánlotta, amelyet a díjátadó ünnepségen is elmondott. Sanghajra végül kvalifikálta magát, TOP 10-es játékos lett és a tornán egészen az elődöntőig menetelt, ahol Hewitt parancsolt megálljt neki.

Federer és Lundgren kapcsolata kiegyensúlyozott volt, az edző a kudarcok ellenére sem vesztette el a tanítványába vetett hitét. Együtt éltek meg a nagy áttöréseket, Roger vele együtt lett igazi, a világ legjobbjai közé tartozó játékos. Amiket jóslott az edző, az visszatekintve a 2013-as évre beigazolódott és az új szezon kezdetére már szinte Federer részévé vált az edző. Ezért is volt döbbenetes a decemberi bejelentés, miszerint Federer és Lundgren útjai különválnak egymástól. Federer nehezen tudta kifejezni magát, hogy mi volt pontosan a különválásuk igazi oka: *„Munkakapcsolatunk túlságosan is mindennapi robottá*

³¹ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 75. oldal

³² René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 96. oldal

vált, különösen az utóbbi hónapokban- mondta. – Az az érzésem, valami újat szeretnék, új ösztönzést, valaki olyat, aki még tovább képes fejleszteni a teniszemet.”³³

Természetesen a sajtó találgatni kezdte, hogy vajon mi lehetett az igazi ok, ami a szétválást eredményezte. Sokan Federer-t hibáztatták azért, mert éppen a karrierje csúcán mond búcsút edzőjének, volt, aki szerint a pénz állhatott a dolog háttérében, talán a svéd edző túl sok juttatást követelt. Mások szerint pedig Federer kedvese, Mirka állhat a döntés háttérében, de ezt határozottan cáfolták a felek. Nagy áttörést jelentett a kettejük kapcsolatában az, hogy Federer bezsebelte a wimbledoni Grand Slam-címet, és tulajdonképpen egyre elérhetőbb közelségbe került akár a világelsőség is. Minden bizonnyal Federer ebben a kérdésben ösztönösen dönthetett, úgy gondolta, hogy edzője átsegítette a legjobb 50 versenyző közé, nyertek közösen egy Grand Slam-et, tulajdonképpen kihozták egymásból a maximumot. A jó kapcsolat azonban megmaradt köztük, még úgy is, hogy ezek után Lundgren Roger egyik nagy riválisának, Marat Safin-nak lett az edzője.

3.3.3., Újra útban a világelsőség felé? Stefan Edberg hatása

Roger Federer a világ legsikeresebb teniszezőjévé fejlődött az évek alatt. Egy klasszikus karrier lezáró mozzanata lehetne az, hogy a játékos a csúcson fejezi be a pályafutását, nem várja meg azt az időszakot, amikor már vagy a trónkövetelő, új generáció tagjai közül valaki, vagy pedig olyan játékosok ellen veszít, akitől azelőtt ez elképzelhetetlen lett volna. Federer nem hagyta abba a csúcson, de őt is elérte az idősödés minden velejárója, és a formája hanyatlásnak indult. 2013-as éve elég silányra sikeredett, amit igazol az is, hogy a tornákon rendre a hatodik pozíciós kiemelészt kapta, illetve a világranglistán is jelentősen visszaesett a volt világelső svájci, egészen a hatodik helyig. Sokan természetesen temetni kezdték őt, sokak szerint már a Grand Slam-versenyeken nem lesz képes felvenni a harcot Djokoviccsal, Nadallal vagy éppen Andy Murray-vel. Mások azonban továbbra is bíznak benne és remélik, hogy képes lehet még egy új, nagy felvirágzásra. A bizakodásra még egy okot adott Federer: 2014 januárjától Stefan Edberg-gel kezdték meg ugyanis a közös munkát. Federer-nek 2013 októberétől nem volt edzője, akkor ugyanis Paul Annacone-val döntöttek a különválás mellett. Az Edberg-gel való ténykedés a 2014-es nyitó Grand Slam-tornán, az Austral Open-en kezdődött, amit Edberg-nek korábban sikerült kétszer is megnyernie. A volt világelső svéd emellett Wimbledonban és a US Openen is kétszer-kétszer diadalmaskodott.

³³ René Stauffer (2011)- *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft., 136. oldal

A Federer hívek joggal bizakodhattak, hiszen Edberg lehet a kulcsa annak, hogy a svájci újra a legnagyobbak között találja magát. Edberg maga is úgy gondolta, hogy tud még majd újat mondani és mutatni a svájci klasszisnak. Federer a következőket írta Facebook-oldalán a svéd szakemberről: „*Stefan volt a gyerekkori hősöm, nagyon várom már a vele töltendő időt, és hogy tanulhassak tőle*”³⁴

Federer tehát abszolút pozitívan állt a dolgokhoz és sejthető volt, hogy valami készülöben van. Stefan Edberg szintén bizakodó kijelentést tett: „*Nagyon izgalmas, hogy Roger csapatába kerültem, remélem, együtt kihozzuk a legjobb teniszét.*”³⁵ És valóban, a 2014-es év számottevően jobb volt, mint a 2013-as, ebben pedig Edberg-nek óriási szerepe van.

Szeptember közepére már 21 teniszmeccsel nyert többet, mint az egész 2013-as évben. 2014 szeptemberéig nyolc döntőt játszott a tavalyi kettővel szemben, és ha megnézzük a TOP 10-es játékosok elleni mérlegét, az is igen figyelemre méltó. Tavaly ugyanis egyetlen egy TOP 10-es játékos elleni scalpja volt, az idei mérlege impozáns, 12-4. Ebben az évben senki nem döntőzött annyit, mint Federer és senkinek sincs ilyen mérlege a TOP 10-es játékosokkal szemben. A siker kulcsa több szegmensben is rejlik. Az edzőváltás mellett Federer átváltott egy nagyobb fejű ütőre, ami azt eredményezte, hogy 100-zal több ászot ütött idén, mint a tavalyi évben. A játékában is fejlődés mutatkozik, sokkal többet merészkedik fel a hálózhoz, erőlteti a szerva-röpte játékot, ami egyértelműen Edberg hatása. Federer így esélyesként várhatta a US Open-t, a 2014-es év utolsó Grand Slam-tornáját. A bajnokság előtt nyilatkozott Edberg-ről is: „*Nagyon bírom a jó szereplésben. Amióta Stefan Edberg az edzőm, minden megváltozott. Sohasem gondoltam, hogy ez még egyszer bekövetkezik, de örülök, hogy az átmeneti kudarcok után idén jól megy a játék.*”³⁶

Federer a tornán egészen az elődöntőig menetelt, ahol váratlanul, a tornát óriási meglepetésre megnyerő Marin Cilic-től szenvedett vereséget. A Mesterek-tornáján döntős volt, ahol Novak Djokovic ellen kellett volna döntőznie. Roger azonban egy rejtélyes hátsérülés miatt, a döntő napján visszalépett a finálétól, nem kis csalódást okozva ezzel a nagyszámú londoni közönségnek. A visszalépés hátterében az is állhatott, hogy pár hét múlva Federer a svájci Davis-kupa csapatával Franciaország ellen játszott, valószínűleg nem mert kockáztatni, mert ha jobban rászérült volna, akkor elveszhetett volna a lehetősége annak, hogy Davis-kupa győztes legyen, pályafutása során először.

³⁴ <http://www.bet365.com/news/hu/betting/tenisz/edberg-segiti-federert> (letöltve 2014.12.15)

³⁵ http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2013/12/27/edberg_lett_federer_edzoje (letöltve 2014.12.15)

³⁶ <http://www.bet365.com/news/hu/betting/tenisz/federer-bizik-a-jo-szereplesben> (letöltve 2014.12.15)

Roger és az edzőivel való kapcsolata egy újabb, másabb hatást mutatott be, mint a már említett két világsztár, Rafael Nadal és Andy Murray története. A kérdés az, hogy a Stefan Edberg-gel végzett munka meddig érhet fel, vajon Federer lehet-e még egyszer a világ tetején. A kérdés nyitott, erre választ csak a 2015-ös szezon elteltével tudunk adni. Az biztos, hogy jó úton haladnak a közös céljaik elérése érdekében.

4. OBJEKTÍV MEGKÖZELÍTÉS- STATISZTIKÁK

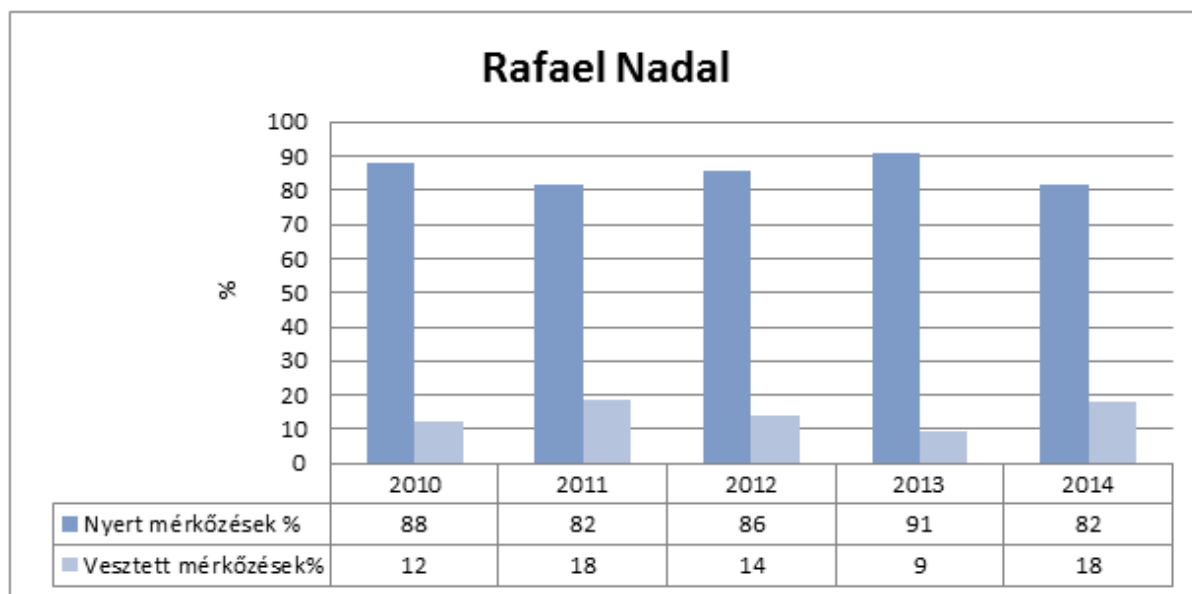
Az előző fejezetben különböző nagy világsztárok kapcsolatait olvashattuk az edzőjükkal, azoknak a hatásukat a játékosokra. Minden teniszezőnél más-más helyzetet hozott az adott edzőváltás, de természetesen azonosságokat is véltünk felfedezni a versenyzők életpályáikban, vagy az edzőkkel való kapcsolataikban. A mostani részben statisztikai adatok elemzésével szeretném alátámasztani az edzők játékosokra kifejtett hatását, így különböző éveket vizsgáltam meg és elemeztem, illetve a játékosok eredményeit a különböző években. Az évek mellett található egy összesített eredmény, azaz az adott játékos a bizonyos naptári évben összesen hány győzelmet/vereséget szerzett, emellett pedig a különböző borítású pályákon elért győzelmek és vereségek vannak szemléltetve az adott évekre levetítve. Így azt is ki tudjuk olvasni az adatokból, hogy az adott évben hány győzelmet/vereséget könyvelhetett el a játékos salak, kemény vagy éppen füves borításon. Ha egy adott sportolónál valamelyik évben edzőváltás következett be, akkor azt kiemelten fontos megvizsgálni, hiszen a változás az azt követő év eredményeiben igazolódik be igazán. Ennek érdekében pirossal emeltem ki a táblázatban Andy Murray-nél a Lendl-el töltött két évet, Federernél pedig a 2014-es évet, amikor Edberg-gel kezdett dolgozni. A táblázatok alatt található minden játékosnál egy grafikon, ahol az öt év százalékos teljesítményét ábrázoltam a győzelem/vereség aránya szempontjából. Elemezzük tehát a három játékos statisztikai adatait külön-külön.

4.1., Rafael Nadal

Év	Összegzés	Kemény	Salak	Fedett	Fű
2014	49/11	19/5	25/3	2/1	3/2
2013	77/8	31/3	39/2	7/2	0/1
2012	42/7	17/4	23/1	0/0	2/2
2011	71/16	31/10	29/2	3/2	8/2
2010	73/10	36/7	22/0	6/2	9/1

1. táblázat: Rafael Nadal öt éves teljesítménye évenként összesen és a különböző borításokon³⁷

³⁷ <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/rafael-nadal> (letöltve 2014.12.28.)

1. grafikon: *Rafael Nadal százalékos teljesítménye öt évre levetítve*

Nadal esetében nem történt edzőváltás, hiszen ahogyan megírtam, Toni Nadal kiskora óta az edzője, így ilyen vetületben konkrét évet nem lehet kiemelni az edzőcsere aspektusából. Azonban mégis sok, hasznos információt tudunk kiszűrni Nadal elmúlt öt éves teljesítményéből. Kitűnik például a 2012-es év, ahol Rafael Nadal sokat volt sérült, így jóval kevesebb mérkőzést játszott abban az évben. A szezon sem kezdődött túl jól számára, hiszen az Austral Open-en Djokovic-től szenvedett vereséget a döntőben. Az év második Grand Slam-tornáján, a Roland Garroson viszont Nadal ismét nagy esélyesként lépett pályára és zsebelte be újabb Grand Slam-győzelmét, számszerűen a 14-et. De ha a további salakpályás eredményeit nézzük 2012-ben, akkor igen impozáns a kép, 23 győzelem mellett mindösszesen egy vereség van a neve mellett, 2010-ben pedig egyszer sem hagyta el vesztesen a pályát, ha salakon játszott. 2010 és 2014 között mindösszesen nyolcszor kapott ki salakborításon 138 mérkőzésen, ami rendkívüli teljesítmény. Nem véletlen, hogy a kedvenc borítása a salak, a Roland Garrost is 9-szer nyerte meg összesen, 2010-2014-ig pedig egymás után ötször, ami önmagában rekord.

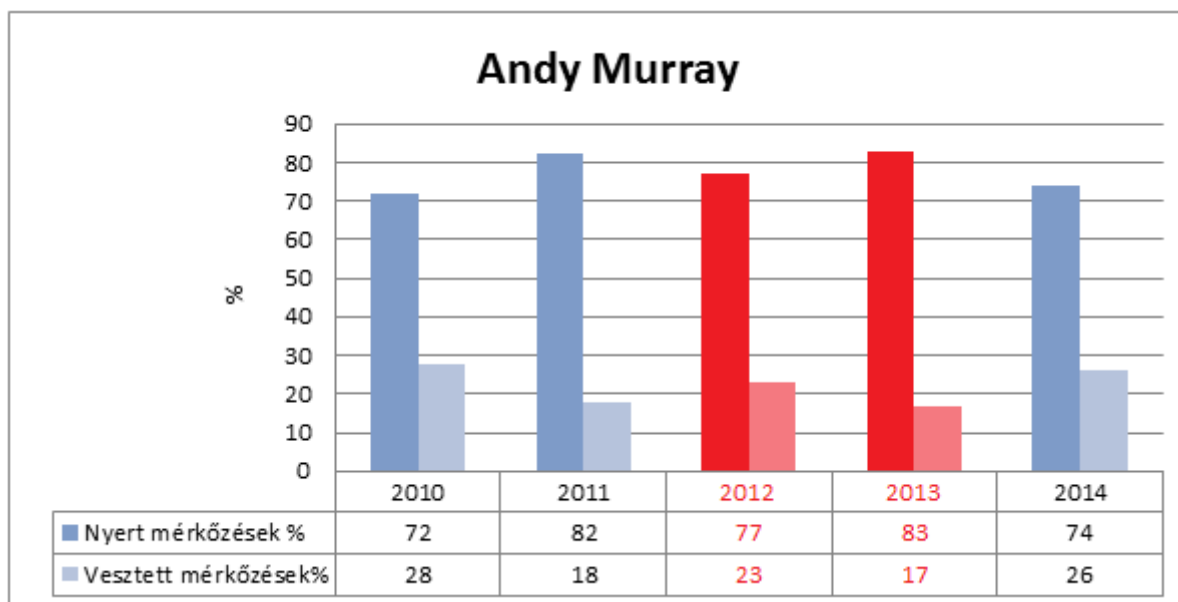
Ami a legszembetűnőbb, az Nadal füves pályás eredménytelensége. 2008-ban és 2010-ben is wimbledoni torna győztes volt. 2011-ben címvédőként még döntőzött, utána azonban két éven keresztül a harmadik körig sem jutott, 2014-ben pedig a negyedik fordulóig menetelt. Ráadásul a 2014-es évben a wimbledoni torna fellevezető versenyén, Halle-ban Nadal már az első körben búcsúzott Dustin Brown ellenében. A salakos dominanciája mellett tehát a füves borításon igencsak elmaradnak az eredmények. Ezen mindenképpen javítania kell neki is és edzőjének is, hogy 2015-ben eredményesebb legyen ezen a borításon.

Nadal legsikeresebb éve az elmúlt öt szezont vizsgálva mindenképpen a 2010-es volt, ahol a sok tornagyőzelem között három Grand Slam-címet is megnyert, a Roland Garros-t, a Wimbledon-t és a US Open-t is. Manapság már több sérüléssel is küzdött, az eredmények is jobban elmaradtak. Azonban Toni Nadal és Rafael Nadal továbbra is kitart egymás mellett és szerintem biztosak lehetünk benne, hogy Nadal-nak még lehet olyan sikeres éve, mint akár amilyen a 2010-es volt.

4.2., Andy Murray

Év	Összegzés	Kemény	Salak	Fedett	Fű
2014	60/21	30/11	11/4	14/4	5/2
2013	44/9	27/6	5/3	0/0	12/0
2012	60/18	36/9	9/4	3/3	12/2
2011	61/13	26/5	12/4	13/3	10/1
2010	49/19	29/8	6/4	8/5	6/2

2. táblázat: Andy Murray öt éves teljesítménye évenként összesen és a különböző borításokon.³⁸

2. grafikon: Andy Murray százalékos teljesítménye öt évre levetítve

³⁸ <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/andy-murray> (letöltve 2014.12.28.)

Andy Murray esete már sokkal érdekesebb a mi szempontunkból, mint a Nadal-é. Murray-t pályafutása során több edző is segítette, azonban olyan szoros kapcsolatot - mint Nadal esetében - egy edzőjével sem tudott hosszú távon kialakítani. Ha elemezzük a statisztikát, pirossal azon évek vannak kiemelve, amikor Ivan Lendl dolgozott mellette. Ivan Lendl hatása az eredmények mellett a számokban is kimutakozik. A két év alatt, amit együtt töltöttek, Andy eddigi élete legsikeresebb korszakát tudhatta magáénak. Megvolt a nagy áttörés, Murray ugyanis az olimpiai bajnoki cím győzelme mellett megnyerte a US Open-t 2012-ben, 2013-ban pedig 77 év után újra brit győztese volt Wimbledon-nak, Murray által. Murray a Lendl-éra alatt összesen 115 mérkőzést nyert meg és mindösszesen 27 vereséget könyvelhetett el, bár a 2011-es év sem volt rossz, viszont a két év alatt a legfontosabb győzelmek is sikerültek. A statisztikában leginkább a füves borítású eredményesség emelkedik ki, hiszen az elemzett öt év alatt 45 győzelmet aratott és csupán 7 vereséget szenvedett el, ha fűvön játszott. Wimbledonban 2010-ben és 2011-ben is Rafael Nadal állította meg az elődöntőben őt, 2012-ben már a döntőig jutott, ott viszont Roger Federer ellen volt tehetetlen és négy szettben vereséget szenvedett. A 2013-as wimbledoni győzelem után mindenki legalább a döntőbe jutást várta előzetesen tőle 2014-ben, azonban csalódást keltően csak a negyedöntőig jutott.

A salak sosem volt Murray legerősebb borítása, ezt a statisztikai számok is bizonyítják. Bár ez csalóka, hiszen 2011-ben és 2014-ben is a Roland Garros elődöntőjéig jutott, azonban egy bizonyos Rafael Nadal két ízben is megálljt parancsolt a skótnak. Kemény borításon vegyesebbek az eredmények, itt alapvetően több mérkőzést játszanak a játékosok, hiszen kemény pályás versenyek szabad ég alatt játszódnak, az őszi-téli szezonra azonban már fedett tetővel ellátott kemény pályákon játszhatnak a játékosok. Bár a győzelmek száma összességében így is pozitív eredményt mutat.

2014 márciusában szakított egymással Murray és Lendl, így még az idénynyitó Austral Open Grand Slam-en Lendl állt Murray mögött, ahol a skót a negyedöntőig jutott. Azonban ami kitűnik, hogy az edzőváltás utáni tornákon nagyon gyengén szerepelt, ami a számokból is jól látszik. A Roland Garros-on tudott eljutni az elődöntőig, a többi tornán korábban búcsúzott. Júniusban, a Roland Garros után jelentette be a skót, hogy Amelie Mauresmo lett az új edzője, némiképpen javultak is az eredményei, az év hátralevő részében két tornát is meg tudott nyerni, a US Openen viszont már a negyedöntőben búcsúzott, az év végi Mesterek-tornáján pedig a csoportkörből sem jutott tovább.

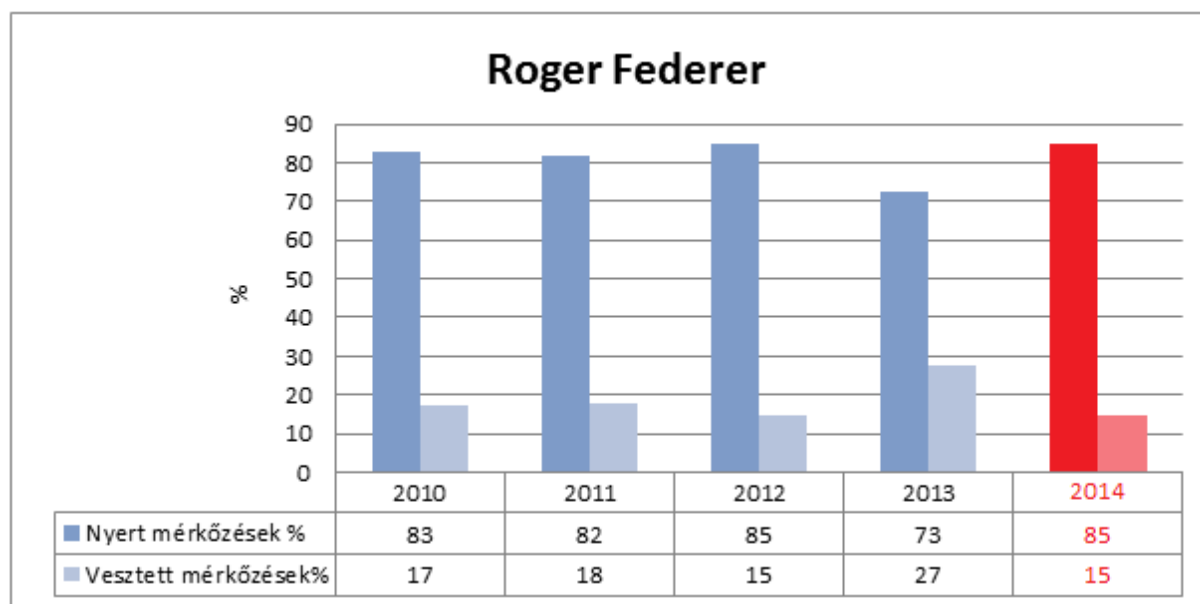
Összegezve tehát, az mindenképpen kitűnik mind az eredményekből, mind a statisztikákból, hogy Andy Murray Lendl-el való szakítása mindenképpen hatással volt az

eredményességre, ugyanis a két sikeres évet követően közel sem tudta azt a teljesítményt nyújtani már 2014-ben. Amelie Mauresmo-val kérdés, hogy 2015-ben mire lesznek képesek, hiszen a kettejük közös munkája érdemben akkor érhet be.

4.3., Roger Federer

Év	Összegzés	Kemény	Salak	Fedett	Fű
2014	74/13	40/6	8/4	16/2	10/1
2013	45/17	17/6	12/5	11/5	5/1
2012	74/13	32/5	15/3	12/3	15/2
2011	64/14	30/9	12/4	16/0	6/1
2010	67/14	32/7	10/4	17/1	8/2

3. táblázat: Roger Federer öt éves teljesítménye évenként összesen és a különböző borításokon³⁹

3. grafikon: Roger Federer százalékos teljesítménye öt évre levetítve

Roger Federer a világ legsikeresebb teniszezője és ezt a megnyert trófeák mellett a statisztikai számok is jól bizonyítják. A vizsgált öt évben Federer összesen 324 mérkőzésen hagyta el győztesen a pályát és 71-szer maradt alul aktuális ellenfelével szemben. Ez egy rendkívül jó arány és nagy eredményességgel is párosult. A statisztikát böngészve itt is találhatunk egy-két érdekességet. Roger Federer a 17 Grand Slam-címéből 7-szer a füves

³⁹ <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/roger-federer> (letöltve 2014.12.28.)

borítású Wimbledont tudta megnyerni. A statisztikában jól kimutatható az is, hogy a vizsgált öt évben összesen 44-szer nyert és csak 7-szer veszített, ha fűves borítású pályán kellett játszania. A Grand Slam-ek közül a salakborítású Roland Garrost egyszer sikerült megnyernie, még 2009-ben. Látszik, hogy ezen a borításon jóval több vereség csúszott be, mint fűvön vagy kemény pályán. Federer jelenleg 33 éves, legutóbb pedig két éve, Wimbledonban sikerült utoljára Grand Slam-címet nyernie. 2013-ban még elődöntős volt az Austral Openen, a Roland Garroson azonban már a negyeddöntőben búcsúzni kényszerült. Wimbledonban óriási meglepetésre a második körben kiesett és ez a sorozat a US Open-en sem ért véget, hiszen ott a negyedik körben esett ki. Talán ezek miatt is érezte úgy, hogy szüksége van egy olyan edzőre, aki még olyan pluszt adhat neki, hogy újra igazi, nagy tornát nyerjen. A 2014-es évtől ennek érdekében Stefan Edberg lett Roger edzője, aki egy új szint hozott Federer játékába. Az ATP honlapjának statisztikusa, Greg Sharko összehasonlítást végzett Federer eredményeit illetően. Federer ugyan nem nyert újabb Grand Slam-tornát, de mégis elképesztő fejlődésen ment keresztül, mióta Edberg az edzője. 2014-ben a svájci eredményessége pozitív irányba haladt el, ami a világranglistán is meglátszott, hiszen jelenleg a második helyről várhatja a 2015-ös évet, mindösszesen 2000 ponttal lemaradva Djokovic-től. A táblázatban piros színnel jelöltem azt az évet, amelyben Edberg segítette a munkáját. Federer szemmel láthatóan új erőre kapott 2014-ben, amióta a svéd szakember segíti. Az évet a brisbane-i torna megnyerésével kezdte, aztán elődöntős volt az Austral Openen, Rafael Nadal állította meg. Ez után Dubai-ban tornát nyert kemény borításon, majd Indian Wells-ben és Rómában is döntőzött. A Roland Garroson meglepetésre már a negyedik fordulóban búcsúzott. A Wimbledonra felvezető Halle-i tornát bezsebelte és Wimbledonban is egészen a döntőig menetelt, ott azonban Novak Djokovic heroikus küzdelem során, öt szettben legyőzte őt, pedig ez lehetett volna a nyolcadik wimbledoni sikere a svájcinak. A US Open-en szintén elődöntős volt, ahol a későbbi győztes Marin Cilic verte meg, nem kis meglepetésre.

Ha tehát összegezzük az Edberg-gel töltött 2014-es évet, akkor azt mondhatjuk, hogy Federer a négy Grand Slam-tornából háromszor legalább elődöntős volt, ebből egyszer döntőzött is, amire régen volt már példa az ő esetében. Összesen öt tornagyőzelmet aratott, emellett a svájci csapattal Davis-kupa győzelmet ünnepelhetek. Kétszer döntőzhetett Grand Slam-tornán, tehát nagyon közel volt ahhoz, hogy tovább gyarapítsa a Grand Slam-címeit. Federer továbbra is sikerre éhes, az edbergi munka a teljesítményén és a számokban is meglátszik. Sokan kíváncsian várják, hogy 2015-ben folytatódik-e a sikerszéria, illetve, hogy sikerül-e 34 évesen újabb Grand Slam-címet, vagy esetleg címeket nyernie.

5. ESETTANULMÁNY- A FELTÖREKVŐ FIATAL, BONDÁR ANNA ESETE

A teniszben is különböző életpályákkal találkozhatunk, éppen úgy, mint más-más sportág játékosai esetében. Van, akinek könnyebb bekerülnie az élmezőnybe, illetve vannak olyan teniszezők, akiknek sokkal rögzesebb út vezetett a profi pályafutásig. Egy biztos, mindenért keményen meg kell küzdeni, dolgozni, ha a legjobbak között szeretne szerepelni az adott sportoló. Nem elég a kiemelkedő kvalitás, ha nincs elég szorgalom, akarat, kitartás és elhivatottság a tehetség mögött. Jóval masszívabb azon teniszezők érvényesülése, akik nehezebb körülmények között éltek, a család nem tudta kellően támogatni őket, bizonyos terheket levenni a vállukról.

5. kép: Bondár Anna⁴⁰

Bondár Anna ilyen értelemben szerencsésnek érezheti magát. A fiatal szeghalmi lány ugyanis igazi sportcsaládba született, az édesapja és édesanyja is testnevelő tanárként dolgoznak a helyi gimnáziumban. Ezáltal családjá teljes támogatását megkapta, így neki elsődlegesen a fejlődésre kellett koncentrálnia, amely így folyamatossá és akadálymentessé vált. Anna manapság egyike a magyar teniszsport legtehetségesebb játékosainak, akik pár év múlva akár Grand Slam-tornákon is képviselhetik a magyar nemzetet. Az ő esete azért is különleges, mert kiskora óta az édesapja volt az edzője, az édesanyja a kondi edzéseket vezényelte, a testvére, Sára pedig az ütőpartnere volt az edzéseken. Így egy igazi családi

⁴⁰ <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSjHaj8mz373GVCLBr41jNjePEOzd1WsE2n-klrOn3cjRXhH1GXcQ> (letöltve 2014.12.31.)

vállalkozás volt Anna tehetségének gondozása, ami az évek során folyamatosan beérett. Kíváncsi voltam arra, hogy ő miként vélekedik az általam kutatott edző-sportoló hatás működéséről, mit gondol, milyen a jó edző, illetve, az édesapjával való kapcsolatáról is tettem fel kérdéseket. Ennek érdekében Annával készítettem egy interjút, hiszen az ő esete több aspektusból is különleges e tekintetben. Az esettanulmányt két részre bontottam:

5.1., Bondár Anna életpályája, eddigi esszenciális sikerei

5.2., Az interjú elemzése

5.1., Bondár Anna életpályája, eddigi esszenciális sikerei

Bondár Anna 1997. május 17-én született Szeghalom városában. A teniszt nagyon korán kezdte, 4-5 éves korában már elkezdett a sportággal foglalkozni, a szülei szintén teniszeztek, így szinte beleszületett ebbe a sportba. Kisgyermekként is nagyon tehetségesnek bizonyult, kis idő elteltével komolyabban is elkezdett foglalkozni a sportággal. Az édesapja rendszeresen vezényelte az edzéseket neki és a nővérének, így a két lány fejlődése tökéletesen kibontakozhatott. Elsős korában vett részt először egy mini-tenisz versenyen, ekkortól lett a Szeghalmi Tenisz Club játékosa. Később, a további fejlődése érdekében az édesapja (aki a legmagasabb teniszedzői végzettséggel rendelkezik) edzéstervet készített neki. A versenyeket úgy oldották meg, hogy böngészték a versenynaptárat, és ahol fontosabb, nagyobb versenyek voltak, ott elindultak. Kezdetben mindezt saját maguk finanszírozták, önköltségből. Ahogy Bondár Imre fogalmazott egy interjúbán: „*Mi magunk fizettük a költségeket is. Az Opel Astrámban az elmúlt nyolc évben már legalább 160 ezer teniszkilométer belement.*”⁴¹

Amikor Anna bekerült a válogatottba, a szövetség a külföldi tornák költségét átvállalta ugyan, de az étkeztetést, a szállást esetenként a szülőknek kellett továbbra is finanszírozniuk. Azonban egy idő múlva el kellett jönnie a váltás idejének, hiszen ahhoz, hogy Anna tovább tudjon fejlődni és ténylegesen profi játékoská váljon, magasabb szintre kellett, hogy lépjen. Ennek érdekében az idei év elejétől kezdve az MTK igazolt teniszjátékosa lett, ahol az edzéseket is végzi. Ezáltal több versenyre nyílt lehetősége elutazni és játszani, az eredmények pedig önmagukért beszélnek.

Anna jelenleg a magyar ranglistán korosztálya harmadik legjobb teniszezője, a junior világranglistán pedig a 30., de korábban volt 15. is. Idén Annának lehetősége nyílt több

⁴¹ http://hir6.hu/cikk/80697/anna_es_sara_szeghalombol_elindultak_a_teniszuton (letöltve 2014.12.30.)

felnőtt versenyen is elindulni, így már sikerült az eredményességgel WTA-pontokat is gyűjtenie, ami alapján jelen pillanatban a világ 653. legjobb teniszező nője. Idén Törökországban, Antalya-ban megnyert egy 10.000 dolláros versenyt, ezután pedig egy ugyanilyen összdíjazású tornán, Izraelben a harmadik helyet szerezte meg. Párosban sem tétlenkedett, ugyanis két felnőtt páros tornagyőzelem áll a neve mellett. Az idén megrendezett négy junior Grand Slam-tornából hárman játszott (Roland Garros, Wimbledon és US Open), ezek közül az év utolsó Grand Slam-jén, a US Openen sikerült bekerülni a legjobb 16 közé. Részt vett az Ifjúsági Olimpián is Nanjing-ban, Kínában. Az Európa-bajnokságon párosban a harmadik helyet érte el. Brazíliában is elindult két junior versenyen is, ahol egyaránt a dobogó harmadik fokára állhatott fel egyéniben. A tavalyi Európa-bajnokságon egyéniben a harmadik, párosban a második helyezést érte el az U-16-os korosztályban. Ugyanígy tavaly a csapat Európa-bajnokságon második helyezést értek el, a világbajnokságon pedig a negyedik pozíciót.

Úgy gondolom, hogy Anna eredményei rendkívül impozánsak. Egy kiváltképp tehetséges lány a lehető legjobb úton jár ahhoz, hogy elérje valódi célját és álmát: igazi profi játékosná váljon. Ezért is készítettem el vele az interjút, kíváncsi voltam, ő hogyan látja az edző-sportoló hatás működését.

5.2., Az interjú elemzése

Anna rendkívül őszintén válaszolt azokra a kérdésekre, amelyeket feltettem neki. Úgy gondolom, hogy a válaszaiból sok hasznos információt ki lehet olvasni az edző-játékos hatás esszenciális működéséről. A kérdésre, hogy milyen volt az édesapjával a munka, rendkívül őszintén válaszolt: *„Nagyon sokat köszönhetek neki, úgyszintén az anyukámnak is, aki a kondi edzéseimet tartotta. Nem utolsó sorban nőveremnek is, aki az edzőpartnerem volt. Nagyon jó volt az édesapámmal dolgozni, ha még ritkán előfordultak kisebb viták is. Nagyon hálás lehetek neki, hogy ideáig eljutottam.”* Ahogyan Anna fogalmazott, ugyan voltak kisebb veszekedések, de mégis nagyon sokat köszönhet neki és az édesanyjának is, akik mindent megtettek annak érdekében, hogy a lehető legtöbbet fejlődhesen. Biztosan nehéz lehetett az elválás ilyen téren, és nyilván Annának egy új közeget, egy esetleges új edzésmódszert kellett megszoknia, de a saját fejlődése érdekében szükség volt a továbblépésre. Az edző szerepéről, fontosságáról ő is úgy vélekedik, hogy nagyon meghatározó szerepet töltenek be egy játékos életében, leginkább már magasabb szinten, ahol valóban sokat segíthetnek az edző meglátásai, észrevételei egy-egy mérkőzés során: *„Nagyon fontosnak tartom az edzői szerepet, pláne már*

egy kicsit magasabb szinten, ahol az edzők már sokat tapasztaltak és ezáltal tudnak segíteni abban, hogy milyen hibákba ne essek bele. A pálya mellől jobban látják a dolgokat, mint maguk a játékosok stresszhelyzetben belülről. Így ilyenkor mindig érdemes megfogadni a tanácsaikat.” Kiemelte a stresszhelyzetet is, hogy olyankor a játékos sok esetben nem tud teljesen „tisztá fejjel” döntéseket hozni, ilyenkor az edző tanácsai nagyon hasznosak lehetnek.

Az eredményesség szempontjából az a véleménye, hogy kell egy olyan valaki, aki pontosan és határozottan, technikai és taktikai szempontból is összerakja a játékelemeket, amelyeket a játékoskal megbeszélve a legerősebb koncepciót tudják létrehozni az eredményesség érdekében. Azt gondolom, hogy főleg profi szinten, amelyre Anna is készül elengedhetetlen, hogy az ellenfelet feltérképezzék a mérkőzés előtt, a vetélytárs esetleges gyengeségeit pedig megpróbálják megtalálni és a saját előnyükre fordítani. Arra a kérdésre, hogy milyennek képzelel el az eredményes edző-játékos kapcsolatot, a bizalmat nevezte meg kulcsként. Valóban, ha egy játékos nem bíz a saját edzőjének meglátásaiban, tanácsaiban, akkor tulajdonképpen értelmetlenné válik a kontaktus közöttük. Ezt ő is kiemelte és minden bizonnyal nem is tudna olyan edzővel együtt dolgozni, akiben nem bíz meg.

Érdekes kérdésként fogalmazódott meg, hogy vajon Anna tudna-e olyan edzővel dolgozni, aki annyira eredmény centrikus, hogy akár agyonhajszolná őt a cél elérése érdekében. Úgy gondolja, hogy nála ez nem működhetne, hiszen akkor elvesztené magának a játéknak az élvezetét, azt a munkát, feladatot, amit csinál: *„Én személy szerint nem tudnék olyan edzővel dolgozni, aki képes akár agyonhajszolni, mert így nem tudnám élvezni a sportot, ha kényszerítenének valamire. Fontos az is, hogy a játékos mindig friss és fitt maradjon, mert kimerülten nem lehet jól teljesíteni.*” Úgy gondolom, hogy ez a kérdés sok játékosnál hasonló választ adna. Bár ha belegondolunk, a már tárgyalt Rafael Nadal-Toni Nadal kapcsolat is inkább erre alapult, mégis Nadal-ból a világ egyik legjobb teniszezője vált. A kérdés nyitott, melyik a jó módszer, más-más játékosnál más-más metódus lehet az eredményes.

Anna szerint is szinte lehetetlen anyagi támogatás nélkül messzire jutni ebben a sportágban. Az utazásokat, a felszerelést, a versenyeket valamiből finanszírozni kell és kezdetben, támogató hiányában csak önerőből lehet megoldani ezeket a problémákat, amiket nem minden szülő engedhet meg magának. Sajnos sok játékosnál ez adja a megálljt a teniszben is, hogy nincs megfelelő anyagi fedezet az említett költségek folyósítására. A tehetségek eltűnésének, a sportágból való kiválásának is ez lehet az egyik fő oka.

Az edzői példakép kérdésénél Rafael Nadal és Toni Nadal kapcsolatát emelte ki, akikre felnéz ilyen aspektusból, hogy folyamatosan kitartanak egymás mellett és együtt élnek

meg a sikereket, kudarokat: „Edzői példaképem konkrétan nincs, de nagyon nagy tiszteletben tartom Rafael Nadal es nagybátyja, Toni Nadal munkáját, hiszen a kezdetek kezdete óta együtt dolgoznak és együtt jutottak fel a csúcsra. Serena és Venus Williams is hasonló eset, akiknek édesapjuk volt az edzője nagyon hosszú ideig és ők is rendkívül nagy eredményeket értek el. Magyarországon Babos Tímea volt ilyen helyzetben, akinek szintén az édesapja volt az edzője egészen 18-19 éves koráig.” Valószínűleg ez abból is fakadhat, hogy ő is egészen eddig az évig a családtagokkal együtt edzett, ezért is lehet számára különösen kedves az említett kontaktus.

Az, hogy a játékos mennyire engedi magához közel az edzőjét, esetenként magánéleti információkat, esetleg gondokat is megoszt-e edzőjével, azt hiszem, ez valóban a két ember közötti kapcsolat mértéke. Láttunk már példát arra a teniszvilágban is, hogy valamelyik játékos edzője egyben a saját magánéleti párja volt a játékosnak. Ez a fajta kapcsolat is lehet eredményes, például a kínai Li Na esetében, akinek az edzője a saját férje volt egészen az idei, szeptemberi visszavonulásáig.

Úgy gondolom, hogy egy olyan kérdésre, hogy mi a jövőbeli elképzelése a tenisszel kapcsolatban, más választ nem is kaphattam volna, minthogy profi játékos szeretne lenni. Többször megírtam és kiemeltem már, hogy Anna az egyik legnagyobb tehetsége a magyar teniszsportnak, így minden esélye megvan arra, hogy valóban beteljesítse álmait és hamarosan a profik mezőnyében tartsák őt számon. Az idei eredményei is csak a bizakodásra adnak okot, ha mindig tesz hozzá ezekhez az eredményekhez még egy kicsit, akkor hamarosan elérheti a kitűzött célját.

6. ÖSSZEGZÉS- A TAPASZTALT KONZEKVENCIÁK LEVONÁSA

A dolgozatom megírása előtt voltak előzetes felvetéseim az edző-játékos hatás működéséről, azonban ezeket a koncepciókat csak maga a kutatás tudta elbizonytalanítani vagy megerősíteni. Igyekeztem úgy megírni a dolgozatot, hogy a kérdést több aspektusból is megvilágítsam, hogy tényleges választ kapjak arra a kutatási kérdésre, hogy valóban fontos-e egy egyéni sportágban, ez esetben a teniszben az edző szerepe, milyen hatással járhat a kettejük együttműködése, hogyan élük át a működést a sportolók, illetve egy esetleges edzőváltás okozta változás kimutatható-e a játékos eredményeiben. Úgy gondolom, hogy a kutatott kérdésem válaszra talált, a megvizsgált játékosok edzőikkel való kapcsolatáról alkotott szubjektív vélemények is alátámasztották a végső konklúziót, a statisztikai elemzés által objektíven is megközelített kérdés szintén bizonyította a hatás működését, Anna esettanulmánya pedig megerősítette mindezeket.

Az elemzést természetesen a szakirodalmak áttekintésével kellett kezdeni, hogy ebben a témában ki, hogyan közelítette meg a kérdést, mik a téma alapkövei. Csak ezek után lehet relevánsan kutatni, vizsgálódni, ezt követően pedig a talált következtetéseket levonni. Fontos ugyanis ismernünk a vizsgálathoz az edzői munka jellegzetességeit, az edzők szerepköreit, kifejtett hatásaikat a sportolókra. A szakirodalom áttekintése alapján kijelenthetjük, hogy sok fajta edzőtípus létezik, és hogy ki milyen edzővé válik, az nagyban függ a mester személyiségétől is. Arra a kérdésre, hogy ki a jó edző, úgy gondolom, hogy biztos választ nehéz adni. Az edzői munka mércéje a közvélekedés szerint az eredményesség, bár ez megkérdőjelezhető, hiszen nem biztos, hogy csak az eredményes edzők a jó edzők. De különösen a professzionális sportban egy edzőt elsősorban az eredményei határozzák meg, miket ért el, milyen díjakat nyert el, kiket segített egy esetleges pályacsúcs felé.

Azonban ha áttérünk magára az edző-sportoló kapcsolatra, alaptételként le tudjuk szögezni, hogy ezt a kapcsolatot a sporttevékenység élteti⁴², hogy alapját a kölcsönös addikció adja, illetve egy olyan kapcsolat, amely bárki részéről bármikor felmondható. Úgy gondolom, hogy ezek az alaptézisek nehezen cáfolhatóak meg, de ahhoz, hogy igazán megértsük e viszony működését, ahhoz szükséges a szubjektív megközelítés, szükséges az, hogy a teniszvilágban vizsgáljuk meg ezt az igen érdekes kapcsolatot, lássunk példát a különböző esetekre. Itt is

⁴² Gombocz János (2008)- *Sportolók nevelése, a pedagógia és a sportpedagógia alapkérdései*. NUPI, Budapest, 101. oldal

változó a helyzet, vannak olyan játékosok, akik gyermekkoruktól kezdve egy edzővel dolgoznak sikerben-kudarcban egyaránt, és vannak olyanok, akik az eredményesség, a változatosság érdekében gyakrabban váltanak edzőt. Az általam vizsgált három játékos esetében találtunk példát mindkét esetre.

Rafael Nadal kontaktusa Toni Nadal-lal azt gondolom, hogy páratlan és egyedi kötelék a teniszvilágban, ezt a kapcsolatuk elemzése is bebizonyította. Mindig is keményen bánt Nadallal Toni, de mindezt azért tette, hogy belőle olyan játékos váljon, akit valóban a legnagyobb között tartanak számon és úgy gondolom, ez az évek elteltével sem fog változni. Rafael ezt elfogadta, alkalmazkodott és valóban, a kemény bánásmódnak szemmel láthatóan meg lett az eredménye.

Andy Murray már teljesen más, ő több edzőt is „elfogyasztott” az évek során, így próbált minél előrébb törni a teniszben. Az igazi nagy áttörés azonban Ivan Lendl-el sikerült, vele érte el azokat a sikereket a skót, amiket addig csak külső szemlélőként nézhetett, vagy ha oda is került a közelébe, rendre elbukta. Lendl azonban egy olyan hatásos pluszt tudott adni neki, amivel megtörtént a tényleges áttörés, amivel Andy Murray-t is a négy, jelenleg is aktív legnagyobb és legerősebb teniszezők között tartják számon Djokovic, Federer és Nadal mellett. Ami számunkra érdekes az az, hogy a Lendl-el való szakítása után milyen mélyrepülés kezdődött, eltűnt az a pozitív hatás, ami Lendl által addig megvolt, ezzel a teljesítmény is alaposan lecsökkent. Ez talán az egyik legmeggyőzőbb bizonyíték az edzősportoló hatás működésének fontosságáról, az edzői szerep meglétéről.

Roger Federer története egy harmadik esetet világított meg. Federer- ahogy már többször írtam- a világ legsikeresebb játékosa, tulajdonképpen mindent megnyert az egyéni olimpiai bajnoki címen kívül, amit teniszjátékos megnyerhet a „fehér sportban”. 33 évesen azonban mégis egy újbóli feltámadás, egy megújulás szemtanúi lehettünk 2014-ben, amikor már mindenki temette őt. Ebben pedig a legnagyobb szerepe az új edzőnek, Stefan Edberg-nek van, aki egy újabb játéktípust, szint vitt a svájci játékába és repertoárjába, ennek eredményessége pedig leginkább a statisztikai adatok, illetve a nyert címek bizonyítják leginkább. Federer továbbra is sikerre éhes és esze ágában sincs visszavonulni.

A szubjektív beszámolók mellett érdemes statisztikai adatokat is elemezni a kérdéskörben, hiszen a számok nem hazudnak, szinte mindent ki tudunk olvasni belőlük egy-egy évre levetítve. Öt évet vizsgáltam meg mindhárom játékos esetében és leginkább azon évek kerültek előtérbe, amelyeknél a játékos életében és pályafutásában fordulópont következett be, ami a mi esetünkben, Nadal kivételével egy edzőváltás volt. Úgy gondolom,

hogyan a számok is visszaadták egyes játékosok esetében azokat a tényeket, amelyeket a szubjektív beszámolókból felismertünk.

Az esettanulmányomban igyekeztem egy olyan teniszezővel interjút készíteni, aki maga is teniszjátékos, aki ezáltal belülről látja az egész edző-sportoló működést és így saját tapasztalatokat tud megosztani a kérdésben. Bondár Anna remek alanynak bizonyult, hiszen maga is feltörekvő, tehetséges fiatal játékos, aki még most ízelegeti a profizmus első lépcsőfokait. Anna válaszaiból is nagyon sok hasznos információ szűrhető ki, saját maga is nagyon fontosnak tartja az edzői kapcsolatot, az edzői hatást.

Mindezen vizsgálatok, a különböző aspektusok és eredmények segítettek nekem abban a kutatásom során, hogy le tudjam vonni a végső konklúziót a kérdésben. Úgy gondolom, hogy mindezen tények, eredmények ismeretében ki lehet jelenteni, hogy az edző-sportoló hatás működésének fontossága elengedhetetlen a játékosok életében, hogy az edzők nagyon nagy hatással bírhatnak egy-egy játékos életére, eredményeire, akár egész pályafutására. Egy-egy edzőváltás nagy hatással bír a játékosok teljesítményére, akár pozitív, mint Federer esetében, akár negatív hatással, mint Murray esetében. Az edző-játékos hatás megfelelő működése azonban mindezek mellett továbbra is a kölcsönös elfogadáson, megértésen és tiszteleten alapszik.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1. Cserháti L. (2007): *Edzők etikai kódexe*. Magyar Edzők Társasága, Budapest
2. Gombocz János (2007): *Változatok a pedagógiára: a nevelés "műkedvelőinek" - művelőinek, kedvelőinek* / Gombocz János, Trencsényi László. Okker, Budapest
3. Gombocz János (2008): *Sportolók nevelése, a pedagógiai és a sportpedagógiai alapkérdései*. NUPI, Budapest
4. Gombocz János (2010): *Sport és nevelés*. Balaton Akadémiai Kiadó, Keszthely
5. Rafael Nadal és John Carlin (2012): *Rafa, az én történetem*. Zeta Westwood Kft, Budapest
6. René Stauffer (2011): *A Roger Federer story*. H.C.L. Ipari és Innovációs Kft.
7. http://hir6.hu/cikk/80697/anna_es_sara_szeghalombol_elindultak_a_teniszuton (letöltve 2014.12.30.)
8. <http://hosszabbitas.hu/tenisz/salakblog/federer-mint-ujkoraban> (letöltve 2014.12.21.)
9. <http://hu.euronews.com/2013/12/28/federer-edberggel-keszul> (2014.12.23.)
10. http://hu.wikipedia.org/wiki/Andy_Murray (letöltve 2014.12.19)
11. http://hu.wikipedia.org/wiki/Rafael_Nadal (letöltve 2014.12.19.)
12. http://hu.wikipedia.org/wiki/Roger_Federer (letöltve 2014.12.19.)
13. <http://rogerfederer.lapunk.hu> (letöltve 2014.12.22.)
14. <http://rogerfederer.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=749525> (letöltve 2014.12.23.)
15. <http://sport.hir24.hu/tenisz/2011/08/30/nadal-ma-mar-visszaszol-edzojenek>(letöltve 2014.12.19.)
16. <http://sport.hir24.hu/tenisz/2013/10/13/szakitott-edzojevel-federer> (letöltve 2014.12.22.)
17. <http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2013/07/09/lendl-murray/Murray> (letöltve 2014.12.20)
18. <http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2013/12/27/edberg lett federer edzoje> (letöltve 2014. 12.15.)
19. http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2014/03/19/andy_murray_es_ivan_lendl_ket_ev_utan_szakitott (letöltve 2014.12.18.)
20. http://sportgeza.hu/tenisz/blog/2014/06/08/amelie_mauresmo lett andy_murray edzo je (letöltve 2014.12.19.)
21. http://sportrajongo.hu/?a=cikk/id/lendl_szerint_miatta_szakitottak_murreyvel_250814 (letöltve 2014.12.22.)

22. <http://teniszpaletta.hu/page/a-teniszedzo> (letöltve 2014.12.6.)
23. <http://www.atpworldtour.com/Rankings/Singles.aspx> (letöltve 2014.12.17.)
24. <http://www.bet365.com/news/hu/betting/tenisz/edberg-segiti-federert> (letöltve 2014.12.15.)
25. <http://www.bet365.com/news/hu/betting/tenisz/federer-bizik-a-jo-szereplesben> (letöltve 2014.12.15.)
26. <http://www.hatharom.com/2013/08/16/az-elso-akadalyt-sem-elte-tul-a-sarapova-connors-parkapcsolat> (2014.12.19.)
27. <http://www.hatharom.com/2014/01/13/roger-federer-uj-ev-uj-edzo-uj-lendulet> (letöltve 2014.12.23.)
28. <http://www.itftennis.com/juniors/players/player/profile.aspx?playerid=100168186> (letöltve 2014.12.21.)
29. <http://www.nemzetisport.hu/tenisz/tenisz-federer-szakitott-edzojevel-paul-annacone-nal-2287297> (letöltve 2014.12.15.)
30. <http://www.nemzetisport.hu/tenisz/tenisz-harom-trofea-utan-murray-szakitott-lendllel-2323071> (letöltve 2014.12.22.)
31. <http://www.origo.hu/sport/tenisz/20141010-interju-babos-timea-teniszezovel.html> (letöltve 2014. 11.27.)
32. <http://www.profiboksz.hu/sztorik/az-edzoi-munka-az-edzo-es-versenyzo-kapcsolata> (letöltve 2014.12.6.)
33. <http://www.profiboksz.hu/sztorik/az-edzoi-munka-az-edzo-es-versenyzo-kapcsolata> (2014.12.7)
34. <http://www.slideshare.net/reveszlaszlo/az-edz-sportol-kapcsolat-jellemz-jegyei> (letöltve 2014.12.5)
35. <http://www.slideshare.net/reveszlaszlo/az-edz-sportol-kapcsolat-jellemz-jegyei>(letöltve 2014.12.8.)
36. <http://www.szon.hu/komolyan-kell-venni-a-felnotte-valast-2/1874644> (letöltve 2014.11.20.)
37. <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/andy-murray> (letöltve 2014.12.28.)
38. <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/rafael-nadal> (letöltve 2014.12.28.)
39. <http://www.teniszeredmenyek.net/atp/roger-federer> (letöltve 2014.12.28.)
40. <http://www.utanpotlassport.hu/2014/01/10/bondar-anna-babos-es-szavai-nyomdokain> (letöltve 2014.11.20.)

41. <http://zanza.tv/testneveles-es-sport/sport-pszichologiaja/az-edzo-sportolo-kapcsolat>
(letöltve 2014.12.6)
42. <https://andymurraymania.wordpress.com/eletrajz> (letöltve 2014.12.20.)

A lezárás dátuma: 2015.01.05.